

JEDNOLITA OCHRONA PATENTOWA I JEDNOLITY SĄD PATENTOWY – ZAGROŻENIA I NIEKORZYSTNE KONSEKWENCJE W POLSCE

Spis treści

I.	Obecny stan regulacji prawnych	s. 1
II.	Zagrożenia i niekorzystne konsekwencje jednolitej ochrony patentowej	s. 3
III.	Zagrożenia i niekorzystne konsekwencje porozumienia o Jednolitym Sądzie Patentowym	s. 19
IV.	Niezgodność porozumienia o Jednolitym Sądzie Patentowym z Konstytucją	s. 23
V.	Podsumowanie	s. 26

I. Obecny stan regulacji prawnych

1. Mimo wielu apeli przedsiębiorców i ekspertów¹, a także m.in. sejmowej Komisji Innowacyjności i Nowoczesnych Technologii², **Rząd nie wycofał się z decyzji o udziale Polski we wzmocnionej współpracy w dziedzinie jednolitej ochrony patentowej.** Dnia 17.12.2012 r. przyjęte zostały unijne rozporządzenia wprowadzające tę współpracę, tj.:
 - a) rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1257/2012 wprowadzające wzmocnioną współpracę w dziedzinie tworzenia jednolitego systemu ochrony patentowej³,
 - b) rozporządzenie Rady (UE) nr 1260/2012 wprowadzające wzmocnioną współpracę w dziedzinie tworzenia jednolitego systemu ochrony patentowej w odniesieniu do mających zastosowanie ustaleń dotyczących tłumaczeń⁴.
2. Oba rozporządzenia weszły w życie 20 stycznia 2013 r. Będą one stosowane od **1 stycznia 2014 r. albo od dnia wejścia w życie Porozumienia w sprawie Jednolitego Sądu Patentowego**, w zależności od tego, która data jest późniejsza (zob. art. 18 ust. 2 rozporządzenia nr 1257/2012 oraz art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 1260/2012).

¹ Zob. np. list otwarty profesorów: S. Sołtysińskiego, A. Szajkowskiego, J. Szwaji, R. Markiewicza, A. Nowickiej i R. Skubisza, opubl. w internecie w maju 2012 r. (np. na stronach Polskiej Izby Rzeczników Patentowych: www.rzecznikpatentowy.pl) oraz w dodatku do „Rzeczpospolitej” z 18.6.2012 r., a także apele wystosowane m.in. przez Pracodawców Rzeczypospolitej Polskiej, Konfederację Pracodawców Prywatnych Lewiatan, Polski Związek Przemysłu Oświetleniowego, Polską Izbę Inżynierów Budownictwa, Polską Izbę Rzeczników Patentowych, Krajową Izbę Gospodarczą, Polski Związek Pracodawców Przemysłu Farmaceutycznego. Surową krytykę pakietu patentowego wyraziło także wiele innych środowisk (zob. np. <http://jednolitypatent.wordpress.com>).

² Zob. dezyderat nr 5 do Prezesa Rady Ministrów, uchwalony 6.12.2012 r.; zob. też odpowiedź Ministra Gospodarki: pismo z 10.1.2013 r., DIP-VII-0700-1/13/DIP/50/13 (www.sejm.gov.pl).

³ Dz.Urz. UE L 361 z 31.12.2012 r., s. 1-8.

⁴ Dz.Urz. UE L 361 z 31.12.2012 r., s. 89-92.

3. **Porozumienie w sprawie Jednolitego Sądu Patentowego** (dalej: porozumienie JSP), którego tekst jest zawarty w dokumencie Rady nr 16351/2012 z 11 stycznia 2013 r.⁵, ma zostać otwarte do podpisu **19 lutego 2013 r.** Wejdzie ono w życie **1 stycznia 2014 r.** albo pierwszego dnia czwartego miesiąca po złożeniu **trzynastego dokumentu ratyfikacji**, albo pierwszego dnia czwartego miesiąca po wejściu w życie **zmian do rozporządzenia Rady (UE) nr 1215/12**⁶ określających stosunek tego rozporządzenia do porozumienia JSP, w zależności od tego, które wydarzenie nastąpi później (art. 89 ust. 1). Jednym z warunków wejścia w życie porozumienia JSP jest więc ratyfikacja przez **13 państw**, przy czym w liczbie tej muszą być RFN, Francja i Wielka Brytania (państwa, w których w 2012 r. obowiązywało najwięcej patentów europejskich).
4. Patenty europejskie, które będą **udzielane** począwszy od dnia rozpoczęcia stosowania obu rozporządzeń (określonego w sposób opisany wyżej w pkt 2), będą mogły uzyskać **jednolity skutek** zapewniający **automatyczną** ochronę w państwach uczestniczących we wzmocnionej współpracy⁷. Jednakże, jak stanowi art. 18 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia nr 1257/2012:

W drodze odstępstwa od art. 3 ust. 1 i 2 oraz art. 4 ust. 1 patent europejski, którego jednolity skutek został wpisany do rejestru jednolitej ochrony patentowej, ma jednolity skutek jedynie w tych uczestniczących państwach członkowskich, w których Jednolity Sąd Patentowy ma wyłączną jurysdykcję w odniesieniu do patentów europejskich o jednolitym skutku w dniu wpisania do rejestru.
5. Wynika stąd, że patenty europejskie, których jednolity skutek zostanie wpisany do rejestru jednolitej ochrony patentowej, będą miały taki skutek tylko w tych państwach uczestniczących we wzmocnionej współpracy, które w dniu wpisania jednolitego skutku do wspomnianego rejestru będą już związane porozumieniem JSP.
6. W świetle powołanego przepisu (art. 18 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia nr 1257/2012) **ostatnią szansą uniknięcia skrajnie niekorzystnych konsekwencji obowiązywania jednolitych patentów w naszym kraju jest niewiązanie się przez Polskę porozumieniem JSP.**

⁵ Zob. też sprostowania: dokumenty Rady nr 16351/12 COR 1 z 29.1.2013 r. oraz nr 16351/12 COR 3 z 8.2.2013 r. (dostępne na: www.consilium.europa.eu). Wersja polska dokumentu nr 16351/12 została udostępniona 27.1.2013 r. Był to pierwszy tekst w języku polskim; żaden z wielu projektów porozumienia JSP, począwszy od pierwotnej wersji z 14.6.2011 r., nie był dostępny w języku polskim. Na stronie internetowej Ministerstwa Gospodarki widnieje od września 2012 r. do chwili obecnej nieaktualna wersja w języku angielskim (projekt z 11.11.2011 r.).

⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z 12.12.2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. UE L 351, 20.12.2012 r., s. 1-32). Jest to wersja przekształcona (*recast*) obecnie obowiązującego rozporządzenia nr 44/2001 (opatrzonego takim samym tytułem). Rozporządzenie nr 1215/2012 będzie stosowane od 10.1.2015 r. i z tym dniem zastąpi rozporządzenie nr 44/2001.

⁷ Wzmocniona współpraca jest szczególnym mechanizmem uchwalania regulacji unijnych; zob. art. 20 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) i art. 326-334 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE). Wystąpienie z wnioskiem o ustanowienie wzmocnionej współpracy było dobrowolne; nie przyłączyły się do niej Hiszpania i Włochy. Państwa te zaskarżyły decyzję Rady z 11.3.2011 r. upoważniającą do podjęcia wzmocnionej współpracy do unijnego Trybunału (TSUE); zob. skargi C-274/11 i C-295/11. Dnia 11.12.2012 r. wydał opinię rzecznik generalny Y. Bot, proponując oddalenie obu skarg. Wyrok TSUE dotychczas nie zapadł.

Apel wspólny organizacji biznesowych o niewiązanie się przez Polskę porozumieniem o Jednolitym Sądzie Patentowym wystosowały: PKPP Lewiatan, BCC, Pracodawcy RP, KIG, Polska Izba Rzeczników Patentowych, Polska Izba Komunikacji Elektronicznej, Polska Izba Radiodifuzji Cyfrowej, Polski Związek Pracodawców Przemysłu Farmaceutycznego, Polski Związek Przemysłu Oświetleniowego (apel opubl. w „Rzeczpospolitej” z 16.1.2013 r., B4).

Zob. też *Eksperti i przedsiębiorcy przeciwni jednolitemu patentowi europejskiemu* – informacja prasowa z debaty zorganizowanej 14.2.2013 r. przez Forum Obywatelskiego Rozwoju w Centrum Prasowym PAP (www.for.org.pl).

W omawianym kontekście warto przytoczyć fragment pisma Ministra Gospodarki stanowiącego odpowiedź na dezyderat nr 5 Komisji Innowacyjności i Nowoczesnych Technologii (zob. wyżej przypis 2): „Polska nie wystąpiła ze wzmocnionej współpracy, niemniej jako jedyne państwo członkowskie uczestniczące w mechanizmie wzmocnionej współpracy, przekazała podczas posiedzenia Rady ds. Konkurencyjności w dniu 10 grudnia 2012 r. informację o istotnych zastrzeżeniach zgłaszanych przez polskich przedsiębiorców. Przedstawiciel Rządu RP m.in. poinformował, że pakiet patentowy jest od pewnego czasu przedmiotem szerokiej publicznej debaty w kraju, w toku której pojawiają się istotne zastrzeżenia. Ze względu na przedstawione Rządowi RP w ostatnim czasie negatywne opinie i stanowiska krajowych interesariuszy pakietu patentowego, w tym w szczególności wątpliwości zgłaszane przez polski parlament, debata wewnętrzna w Polsce w tej kwestii jest już obecnie niezwykle trudna, a jej przyszłego przebiegu i wyników nie można przesądzić”.

II. Zagrożenia i niekorzystne konsekwencje jednolitej ochrony patentowej

7. **Zagrożenia i niekorzystne dla Polski konsekwencje jednolitej ochrony patentowej wskazywane były przez wiele środowisk, w tym przedsiębiorców oraz znawców prawa patentowego**⁸. Z dezyderatem w tej sprawie wystąpiła 15 marca 2012 r. sejmowa Komisja Innowacyjności i Nowoczesnych Technologii⁹, a interpelacje do Prezesa Rady Ministrów lub Ministra Gospodarki skierowało wielu posłów¹⁰. **Odpowiedzi udzielonych przez stronę rządową nie można uznać za satysfakcjonujące**. Eksponowano w nich argumenty zaczerpnięte z dokumentów unijnych dotyczące oszczędności – nieudokumentowanych i niepewnych – mających wynikać z likwidacji walidacji i tłumaczeń opisów patentowych. Oficjalne oceny były

⁸ Zob. np. stanowiska wymienione wyżej w przypisie 1, a także S. Sołtysiński, *O projekcie jednolitej ochrony patentowej w Unii Europejskiej*, (w:) Problemy polskiego i europejskiego prawa prywatnego. Księga pamiątkowa Profesora Mariana Kępińskiego, Warszawa 2012, s. 385 i n.

⁹ Zob. dezyderat nr 2 oraz odpowiedź Ministra Gospodarki: pismo z 18.4.2012 r., DIP-VII-0700-5/1/12 (dokumenty dostępne na: www.sejm.gov.pl).

¹⁰ Zob. np. interpelacje nr 2806 (poseł J. Pitera), nr 3025 (poseł Sz. Giżyński), nr 3069 (poseł K. Łybacka), nr 3146 (poseł W. Szarama), nr 3390 (poseł A. Grodzka), nr 3459 (poseł W. Penkalski), nr 3550 (posłowie J. Lassota i L. Gądek), nr 3739 (poseł P. Pyzik), nr 3818 (posłowie J. Pięta i M. Krząkała), nr 3903 (poseł A. Nemś), nr 5038 (poseł T. Pacholski), nr 5796 (poseł A. Sobecka), nr 6102 (poseł P. Wipler), nr 6244 (poseł M. Gąsior-Marek), nr 6265 (poseł L. Staroń), nr 6612 (poseł R. Kaczor), nr 6838 (poseł Z. Girzyński), nr 7295 (poseł J.A. Godson), nr 9096 (poseł D. Piontkowski), nr 13090 (poseł D. Jackiewicz). Teksty interpelacji i odpowiedzi są dostępne na www.sejm.gov.pl. Zob. też np. zapytania poselskie: nr 929 (poseł A. Szejnfeld) i nr 1646 (poseł A. Litwiński) oraz interpelację 12052 posłów M. Krząkały, J. Pięty i R. Zawadzkiego do Ministra Spraw Zagranicznych.

wybitnie **jednostronne** – dokonywane były z punktu widzenia właścicieli patentów europejskich i podmiotów ubiegających się o tę ochronę (wśród których podmioty polskie stanowią **znikomy** odsetek – zob. niżej), **natomiast całkowicie pomijały koszty, ryzyka prawne i gospodarcze oraz inne obciążenia dla ogółu podmiotów funkcjonujących w Polsce, a także negatywny wpływ na rozwój innowacyjności, konkurencyjność i szanse modernizacyjne kraju.**

8. **Zdecydowanie negatywną ocenę całego pakietu patentowego** przedstawiłam w opracowaniu opublikowanym w lutym 2012 r.¹¹, którego skrócona wersja, zaktualizowana na dzień 5.7.2012 r., jest dostępna w internecie¹². Ponownie odniosę się tylko do argumentów dotyczących spodziewanego obniżenia kosztów uzyskania ochrony patentowej¹³. Argumenty te uznać należy za **całkowicie chybione**, już choćby w świetle danych ukazujących nader silną **dysproporcję** pomiędzy stanem innowacyjności w Polsce i w państwach wysoko zaawansowanych technologicznie (której ilustrację stanowią dane zamieszczone w poniższych tabelach).

Tabela I

Liczba patentów europejskich udzielonych na rzecz podmiotów z kilku wybranych państw
(zestawienie własne, na podstawie danych zawartych w *EPO Statistics 2010* oraz *Annual report 2011*;
www.epo.org)

	Ogólna liczba patentów europejskich	Polska	RFN	USA	Francja	Włochy
2002 r.	47.380	10	11.246	11.843	3.795	1.613
2003 r.	59.989	12	13.408	15.089	4.811	2.213
2004 r.	58.725	14	13.605	14.204	4.364	2.219
2005 r.	53.255	15	12.486	13.004	3.738	1.865
2006 r.	62.777	17	14.275	14.833	4.500	2.314
2007 r.	54.700	27	11.931	12.503	3.980	1.966
2008 r.	59.810	26	13.495	12.733	4.801	2.254
2009 r.	52.446	33	11.477	11.439	4.069	2.025
2010 r.	58.108	45	12.553	12.506	4.536	2.287
2011 r.	62.112	45	13.583	13.382	4.799	2.289

Jak wynika z danych dotyczących 2011 r., podmioty polskie uzyskały **0,07 %** patentów europejskich (dla porównania, udział podmiotów niemieckich wynosił **21,87 %**).

¹¹ A. Nowicka, *Kontrowersje dotyczące utworzenia jednolitej ochrony patentowej i Jednolitego Sądu Patentowego. Analiza prawna (stan na 27 stycznia 2012 r.)*, opubl. w kwartalniku „Rzecznik Patentowy” nr 2-4/2011, Warszawa 2012, s. 9-229.

¹² Między innymi na: www.pirp.pl; www.biotechnologia.pl. Zob. też A. Nowicka, *Finalizacja procesu tworzenia jednolitej ochrony patentowej i Jednolitego Sądu Patentowego – stan na 26 listopada 2012 r.* (www.rzecznikpatentowy.org.pl).

¹³ Zob. np. materiał na stronie internetowej Ministerstwa Gospodarki pt. „Mamy patent na oszczędności dla firm” (www.mg.gov.pl/node/15625), a także powołaną wyżej (przypis 9) odpowiedź Ministra Gospodarki na dezyderat nr 2 Komisji Innowacyjności i Nowoczesnych Technologii. Podobne podejście prezentowało Ministerstwo Gospodarki również w odpowiedziach na interpelacje i zapytania poselskie (zob. wyżej przypis 10).

Liczbę **45** patentów europejskich uzyskanych w 2011 r. przez podmioty polskie warto zestawić z danymi dotyczącymi poszczególnych firm, które w tym samym roku uzyskały największą liczbę tych patentów: Siemens – **837**; Robert Bosch – **790**; Panasonic – **634**; Samsung – **536**; Honda – **497**; Toyota – **487**; Philips – **477**.

Dnia 17 stycznia 2013 r. EUP ogłosił wstępnie, że w 2012 r. udzielił **65.700** patentów europejskich, tj. **5,8%** więcej niż w 2011 r. (dane dotyczące podmiotów z poszczególnych państw mają być dostępne 6 marca 2013 r.).

Tabela II

**Liczba europejskich zgłoszeń patentowych
dokonanych przez podmioty z kilku wybranych państw**

(zestawienie własne, na podstawie danych zawartych w *EPO Statistics 2010* oraz *Annual report 2011*; www.epo.org)

	Ogólna liczba europejskich zgłoszeń patentowych	Polska	RFN	USA	Francja	Włochy
2002 r.	106.347	27	20.892	30.029	6.761	3.331
2003 r.	116.826	40	22.629	31.737	7.385	3.672
2004 r.	123.739	90	22.932	32.364	8.096	3.980
2005 r.	128.692	106	23.641	32.510	8.024	4.185
2006 r.	135.376	125	24.812	34.524	8.066	4.162
2007 r.	141.266	104	25.192	35.373	8.348	4.397
2008 r.	146.265	169	26.660	37.084	9.057	4.343
2009 r.	134.557	174	25.124	32.922	8.946	3.893
2010 r.	150.961	205	27.354	39.519	9.569	4.088
2011 r.	142.810	254	26.234	34.993	9.633	3.982

Liczbę **254** europejskich zgłoszeń patentowych dokonanych w 2011 r. przez podmioty polskie (tabela II) warto zestawić z danymi dotyczącymi poszczególnych firm, które w tym samym roku dokonały największej liczby takich zgłoszeń: Siemens – **2.235**; Philips – **1.759**; Samsung – **1.733**; BASF – **1.638**; LG Group – **1.493**; Qualcomm – **1.482**; General Electric – **1.325**; Robert Bosch – **1.192**; Ericsson – **1.148**;

9. Powracając do oceny argumentów odwołujących się do obniżenia kosztów uzyskania ochrony patentowej, wskazać trzeba najpierw na niemożność zweryfikowania tych oczekiwań, co wynika stąd, że nie ustalono jeszcze **wysokości opłat za utrzymanie jednolitych patentów (*renewal fees*)**¹⁴. Można jednak szacować, że opłaty za ochronę w 25 państwach uczestniczących we wzmocnionej współpracy będą istotnie **wyższe** niż obecnie ponoszone w tych spośród nich (zwykle 3-5 państw), w których ochrona jest gospodarczo uzasadniona. Ponadto należy mieć na uwadze, że ewentualne obniżenie kosztów uzyskania ochrony patentowej może wynikać **tylko** z likwidacji walidacji oraz tłumaczeń opisów patentowych, gdyż **opłaty uiszczane w postępowaniu prowadzącym do uzyskania patentów europejskich (także tych, którym przyznany zostanie jednolity skutek) pozostaną na wysokim poziomie**

¹⁴ Chodzi o opłaty za utrzymanie ochrony w poszczególnych latach 20-letniego czasu trwania patentów. Wymieniane w dokumentach unijnych kwoty dotychczasowych kosztów patentów europejskich nie są ani udokumentowane, ani nie jest jasne, z jakiego powodu podawane są koszty walidacji i tłumaczeń opisów patentowych dla 27 lub 13 państw UE, skoro przeciętnie patenty europejskie są walidowane w nie więcej niż 6 państwach (zwykle chodzi tylko o 3-5 państw).

obowiązującym w Europejskim Urzędzie Patentowym¹⁵. Natomiast zniesienie obowiązku dostarczania przez właścicieli jednolitych patentów tłumaczeń tych patentów do urzędów krajowych oznacza **przerzucenie kosztów tłumaczeń** na podmioty działające w państwach, których językiem urzędowym jest język **inny** niż angielski, francuski czy niemiecki.

10. Tak więc oszczędności z wyeliminowania tłumaczeń jednolitych patentów przypadną głównie podmiotom uzyskującym **największą liczbę patentów** (zob. tabele I i II), pochodzącym z państw, których językiem urzędowym jest angielski, francuski czy niemiecki, a odbędzie się to **kosztem podmiotów polskich**, które – badając „czystość patentową” planowanej produkcji lub innej działalności – będą poruszać się w gąszczu patentów udzielonych w jednym z tych języków i będą zmuszone dokonywać ich tłumaczeń na **własny koszt** i **własne ryzyko**, wiążące się np. z nieściśłym zrozumieniem istoty wynalazku czy niewłaściwym ustaleniem zakresu patentu. Tymczasem argumenty odwołujące się do spodziewanych oszczędności nie tylko całkowicie pomijają **znikomą skalę**, w jakiej przypadną one **nielicznym podmiotom polskim**¹⁶, lecz również nie uwzględniają ani poważnych ryzyk i barier wynikających z cudzych monopolii patentowych, ani kosztów, jakie będą ponoszone przez **ogół podmiotów** zmuszonych do sprawdzania swej działalności pod kątem ryzyka naruszenia jednego z setek tysięcy patentów, **niedostępnych w języku polskim**.

Niektóre elementy tych kosztów zostały przedstawione w „**Analizie w sprawie potencjalnych skutków gospodarczych wprowadzenia w Polsce systemu jednolitej ochrony patentowej**”, sporządzonej na zlecenie Ministerstwa Gospodarki przez firmę Deloitte. Wykonanie analizy zostało zapowiedziane w piśmie Ministra Gospodarki z 18.4.2012 r., stanowiącym odpowiedź na wspomniany dezyderat nr 2 Komisji Innowacyjności i Nowoczesnych Technologii z 15.3.2012 r. Mimo iż analiza nosi datę 1 października 2012 r., Ministerstwo Gospodarki udostępniło ją posłom ze wspomnianej Komisji dopiero 6 grudnia 2012 r. (zaplanowane na poprzedni dzień posiedzenie Komisji zostało, wobec niedostarczenia analizy, przełożone na dzień następny).

Zob. też **raport Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową**, o którym mowa w materiale opublikowanym przez Polski Związek Pracodawców Przemysłu Farmaceutycznego, opatrzonym tytułem *Europejski pakiet patentowy – same straty, brak korzyści*¹⁷.

11. Argumenty eksponujące oszczędności mające być udziałem tych podmiotów polskich, które będą ubiegać się o jednolite patenty, pomijają również fakt, że w kilku

¹⁵ Tytułem przykładu warto podać kilka opłat pobieranych przez Europejski Urząd Patentowy: opłata za zgłoszenie – 200 euro (jeśli dokonane online – 115 euro); opłata za poszukiwanie – 1.165 euro; opłata za wyznaczenie – 555 euro; opłaty za utrzymanie w mocy zgłoszenia: za 3. rok – 445 euro; za 4. rok – 555 euro; za 5. rok – 775 euro; za 6. rok – 995 euro; za 7. rok – 1.105 euro; za 8. rok – 1.215 euro; za 9. rok – 1.325 euro; za 10. i każdy kolejny rok – 1.495 euro; opłata za badanie – 1.555 euro; opłata za udzielenie patentu, w tym za publikację opisu patentowego – 875 euro. Zob. Zasady dotyczące opłat (*Rules relating to fees*), suplement do Dz.Urz. EUP nr 3/2012 r. (www.epo.org).

¹⁶ W ciągu ostatnich 11 lat liczba patentów europejskich uzyskanych przez podmioty polskie wynosiła: 2001 r. – 7; 2002 r. – 10; 2003 r. – 12; 2004 r. – 14; 2005 r. – 15; 2006 r. – 17; 2007 r. – 27; 2008 r. – 26; 2009 r. – 33; 2010 r. – 45; 2011 r. – 45. Tytułem porównania, w 2011 r. podmioty niemieckie uzyskały 13.583 patenty europejskie, a podmioty amerykańskie – 13.382.

¹⁷ Zob. „Pigułka” nr 45, czerwiec 2012 r. (www.poducencilekow.pl).

szczególnie „atrakcyjnych patentowo” państwach (np. RFN, Francja, Wielka Brytania) od kilku już lat koszty ochrony wynikającej z patentów europejskich są **znaczaco niższe**, gdyż zrezygnowano z tłumaczeń opisów patentowych, a w niektórych innych państwach wymaga się tylko tłumaczeń samych zastrzeżeń patentowych¹⁸. Nasuwa się w związku z tym retoryczne pytanie, czy okoliczność ta miała jakikolwiek pozytywny wpływ na aktywność patentową podmiotów polskich?

Pomijany jest również fakt, że poza urzędowymi opłatami związanymi z uzyskaniem patentów europejskich (czy ich walidacją), podmioty ubiegające się o ochronę ponoszą wiele innych kosztów, np. tłumaczeń zgłoszeń patentowych i innych dokumentów składanych w Europejskim Urzędzie Patentowym, usług europejskich rzeczników patentowych.

Zupełnie odrębną sprawą są koszty opracowania wynalazków (np. nakłady na badania i rozwój) oraz takie kwestie, jak istnienie infrastruktury badawczo-rozwojowej, efektywność mechanizmów wdrażania i komercjalizacji, zdolność gospodarki do absorbowania wysokich technologii.

12. Ze względu na to, że jednolitą ochroną patentową będą zapewniać **patenty europejskie o jednolitym skutku** (dalej: **jednolite patenty**), warto wskazać kilka **istotnych różnic** pomiędzy tymi nowymi patentami a patentami europejskimi (określanymi dalej jako „klasyczne” patenty europejskie).
13. **Patenty europejskie** są udzielane od 1978 r. przez **Europejski Urząd Patentowy w Monachium** (EUP) na podstawie **Konwencji o udzielaniu patentów europejskich** (KPE)¹⁹. Są udzielane i publikowane przez EUP w **jednym** z trzech języków: angielskim, francuskim albo niemieckim (tylko zastrzeżenia patentowe są tłumaczone na dwa pozostałe języki). Polska jest stroną KPE od **1.3.2004 r.**, wskutek czego po tej dacie patenty europejskie są udzielane także na obszar naszego kraju. Wymagają one w Polsce tzw. **walidacji**, której warunkiem jest dostarczenie przez właściciela – do polskiego Urzędu Patentowego – **tłumaczenia opisu patentowego na język polski**. Tłumaczenia te są przez Urząd Patentowy publikowane, co zapewnia ich powszechną dostępność. Dzięki temu podmioty polskie mogą zapoznać się z patentami obowiązującymi w naszym kraju, a zatem mają szansę **uniknięcia ryzyka naruszenia cudzych praw i ponoszenia bardzo surowej odpowiedzialności z tego tytułu**. Dostępność opisów patentowych w języku polskim jest również warunkiem **upowszechniania wiedzy technicznej** (np. w uczelniach, dla celów dydaktycznych) oraz zapewnia **informację patentową** mającą kluczowe znaczenie z punktu widzenia dokonywania i zgłaszania do ochrony kolejnych wynalazków.
14. Obecnie patenty europejskie nie wywierają jednolitego skutku, lecz są w istocie „wiązką” patentów krajowych i przyznają ochronę wynikającą z prawa krajowego. Z mocy KPE (zob. art. 2 i art. 64) patenty europejskie podlegają **ustawodawstwom tych państw-**

¹⁸ Wynika to z Porozumienia w sprawie stosowania art. 65 KPE (tzw. porozumienia londyńskiego), które zawarte zostało w 2000 r., a weszło w życie w 2008 r. (Dz.Urz. EUP z 2001 r. nr 12, s. 550).

¹⁹ Konwencja, sporządzona w Monachium w 1973 r. (Dz.U. z 2004 r. Nr 79, poz. 737), obecnie obowiązuje ze zmianami wprowadzonymi aktem rewidującym z 2000 r., który wszedł w życie w 2007 r. (Dz.U. z 2007 r. Nr 236, poz. 1736). W związku z ratyfikacją konwencji została uchwalona ustawa z 14.3.2003 r. o dokonywaniu europejskich zgłoszeń patentowych oraz skutkach patentu europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 65, poz. 598, ze zm.).

stron KPE, na których terytorium zostały przyznane – zgodnie z wyborem dokonany przez zgłaszającego – i w których zostały walidowane (w Polsce podlegają przepisom ustawy – prawo własności przemysłowej)²⁰. Również spory dotyczące patentów europejskich należą do właściwości (jurysdykcji) organów krajowych. Rozpatrują one w szczególności sprawy o naruszenie patentów europejskich i ich unieważnienie (w Polsce pierwszy rodzaj spraw należy do właściwości sądów powszechnych, drugi – do właściwości Urzędu Patentowego RP).

Okoliczność, że patent europejski podlega ustawodawstwu państw-stron KPE oznacza w szczególności, że treść wynikających z niego praw wyłącznych oraz ograniczenia tych praw są określane na podstawie krajowych ustaw patentowych. W Polsce treść patentu europejskiego jest więc określana na podstawie art. 63 ust. 1 oraz art. 66 ustawy – prawo własności przemysłowej, a ograniczenia tego patentu – na podstawie art. 69 p.w.p. Ustawy krajowe są również właściwe dla rozstrzygnięcia kwestii, czy doszło do naruszenia patentu europejskiego obowiązującego w danym państwie²¹. Chodzi więc o ocenę, czy poszczególne akty korzystania z wynalazku stanowią niedozwoloną (bezprawną) ingerencję w sferę wyłączności przysługującą uprawnionemu z patentu europejskiego w danym państwie-stronie KPE²².

15. **Jednolitymi patentami** będą te patenty europejskie, które na wniosek właściciela uzyskają jednolity skutek (poprzez wpis do wspomnianego wyżej rejestru jednolitej ochrony patentowej²³, prowadzonego przez EUP). Będą więc udzielane na podstawie KPE w tej samej procedurze i według tych samych zasad jak „klasyczne” patenty europejskie. Okoliczność tę należy podkreślić, zwłaszcza wobec wielu nieporozumień i błędów, jakie wynikają z nieodróżniania fazy **przed** i **po** udzieleniu patentu europejskiego (np. nie odróżnia się języka, w którym mogą być dokonywane zgłoszenia patentowe i języka, w którym – po udzieleniu patentu – publikowane są opisy patentowe). „Klasyczne” patenty europejskie nadal zresztą będą istnieć, jeśli podmiot uprawniony nie wystąpi o jednolity skutek, z tym jednak że ich natura prawna ulegnie poważnej zmianie w państwach, które zwiążą się porozumieniem JSP (zob. niżej).
16. W tym miejscu przytaczam przepisy rozporządzenia nr 1257/2012 mające istotne znaczenie z punktu widzenia konstrukcji prawnej jednolitego patentu (przytoczonych przepisów dotyczy wspomniane wyżej w pkt 4 odstępstwo, o którym mowa w art. 18 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia).

²⁰ Ustawa z 30.6.2000 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1117, ze zm.). Zob. też art. 6 ust. 1 ustawy z 14.3.2003 r., powołanej wyżej w przypisie 19.

²¹ Zob. art. 64 ust. 3 KPE, zgodnie z którym „każde naruszenie patentu europejskiego rozpatruje się zgodnie z ustawodawstwem krajowym”. Przepis ten odzwierciedla zasadę terytorializmu, zakładającą właściwość *legis loci protectionis*, przyjętą zarówno w polskiej ustawie – prawo prywatne międzynarodowe (Dz.U. z 2011 r. Nr 80, poz. 432; zob. art. 46), jak i w unijnym rozporządzeniu nr 864/2007 dotyczącym prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych (Rzym II), Dz.Urz. UE L 199 z 31.7.2007 r., s. 40.

²² Przy rozstrzygnięciu tej kwestii należy jednak uwzględnić konwencyjną regułę określającą sposób ustalania zakresu ochrony wynikającej z patentu europejskiego, ustanowioną w art. 69 KPE oraz w protokole dotyczącym interpretacji tego artykułu.

²³ W rejestrze tym (mającym być częścią Europejskiego Rejestru Patentowego prowadzonego przez EUP zgodnie z art. 127 KPE) ma być rejestrowany nie tylko jednolity skutek, lecz także ograniczenia, licencje, przeniesienie, unieważnienie i wygaśnięcie patentu europejskiego o jednolitym skutku.

Art. 3 – Patent europejski o jednolitym skutku

1. Patent europejski udzielony z tym samym zestawem zastrzeżeń w odniesieniu do wszystkich uczestniczących państw członkowskich ma jednolity skutek w uczestniczących państwach członkowskich pod warunkiem zarejestrowania takiego jednolitego skutku w rejestrze jednolitej ochrony patentowej.
Jednolitego skutku nie ma patent europejski udzielony z różnymi zestawami zastrzeżeń w odniesieniu do różnych uczestniczących państw członkowskich.
2. Patent europejski o jednolitym skutku ma jednolity charakter. Zapewnia on jednolitą ochronę oraz ma taki sam skutek we wszystkich uczestniczących państwach członkowskich.
Patent europejski o jednolitym skutku może zostać ograniczony, przeniesiony, unieważniony lub może wygasnąć tylko w odniesieniu do wszystkich uczestniczących państw członkowskich.
Patent europejski o jednolitym skutku może być przedmiotem licencji w odniesieniu do całości lub części terytoriów uczestniczących państw członkowskich.
3. [...]

Art. 4 – Data rozpoczęcia obowiązywania

1. Patent europejski o jednolitym skutku obowiązuje w uczestniczących państwach członkowskich od dnia opublikowania przez Europejski Urząd Patentowy wzmianki o udzieleniu patentu europejskiego w Europejskim Biuletynie Patentowym.
2. [...]

17. Jak wynika z przytoczonych przepisów, **nie określają one treści jednolitego skutku**, tzn. nie wskazują praw, jakie będzie przyznawał patent europejski o jednolitym skutku ani ich ograniczeń. Zagadnienia te, mające kluczowe znaczenie z punktu widzenia tworzenia nowej, jednolitej ochrony patentowej, miały być uregulowane w art. 6-8 rozporządzenia, jednakże w ostatecznej wersji rozporządzenia nr 1257/2012 przepisy te skreślono, a w to miejsce wprowadzono **art. 5**, co zresztą budzi wątpliwości co do zgodności z prawem Unii (np. z art. 118 TFUE)²⁴.

Art. 5 – Jednolita ochrona

1. Patent europejski o jednolitym skutku przyznaje jego właścicielowi prawo do uniemożliwienia jakiegokolwiek osobie trzeciej popełniania czynów, przed którymi ten patent zapewnia ochronę, na terytoriach uczestniczących państw członkowskich, w których patent ten ma jednolity skutek, z zastrzeżeniem obowiązujących ograniczeń.
2. Zakres tego prawa i jego ograniczenia są jednolite we wszystkich uczestniczących państwach członkowskich, w których patent ma jednolity skutek.
3. Czynami, przed którymi patent zapewnia ochronę, o których mowa w ust. 1, oraz obowiązującymi ograniczeniami są czyny i ograniczenia określone przez prawo stosowane wobec patentów europejskich o jednolitym skutku w tym uczestniczącym państwie członkowskim, którego prawo krajowe ma zastosowanie do danego patentu europejskiego o jednolitym skutku jako przedmiotu własności zgodnie z art. 7.
4. W sprawozdaniu, o którym mowa w art. 16 ust. 1, Komisja dokonuje oceny funkcjonowania obowiązujących ograniczeń i, w miarę potrzeby, przedstawia stosowne wnioski.

²⁴ Zob. A. Nowicka, *Finalizacja procesu tworzenia jednolitej ochrony patentowej*, op. cit. Na temat motywów skreślenia art. 6-8 zob. zob. A. Nowicka, *Jednolita ochrona patentowa ...*, op. cit., s. 34 (najważniejszym z tych motywów było uniknięcie sytuacji, w której TSUE miałby rozstrzygać pytania prejudycjalne, kierowane przez JSP, w sprawach o naruszenie patentów).

18. Następstwem wprowadzenia regulacji zawartej w **art. 5** jest kuriozalna sytuacja, w której unijne rozporządzenie tworzące jednolity patent nie określa jego treści, lecz odsyła w tej mierze do **praw krajowych** (zob. ust. 3)²⁵, a pośrednio – poprzez prawa krajowe – do **porozumienia JSP** (zob. art. 25-27 tej umowy międzynarodowej).
19. W odróżnieniu od patentów europejskich, **jednolite patenty nie będą wymagały tłumaczenia na język polski**, lecz będą obowiązywały w języku, w którym zostały udzielone (angielskim, francuskim albo niemieckim). Nie będą też wymagały **walidacji** w polskim Urzędzie Patentowym, lecz będą obowiązywały **automatycznie**.
20. **Automatyczna** skuteczność jednolitych patentów w Polsce spowoduje **ogromny wzrost liczby monopoli patentowych**, a brak oficjalnych tłumaczeń opisów patentowych wymusi dokonywanie ich przekładu przez poszczególne podmioty na ich **własny koszt i własne ryzyko**, co doprowadzi do zwielokrotnienia tych kosztów. Podmioty polskie zostaną pozbawione możliwości zapoznania się we własnym języku z sytuacją patentową obowiązującą w naszym kraju, wskutek czego **bezpieczeństwo prawne prowadzenia działalności (gospodarczej, rolniczej, badawczo-rozwojowej) ulegnie drastycznemu pogorszeniu**. Brak będzie tych skromnych **gwarancji bezpieczeństwa prawnego**, które obecnie są zapewniane przepisami KPE. Niepewność prawna co do praw patentowych obowiązujących w Polsce na podstawie decyzji wydawanych przez EUP, niedostępnych w języku polskim, **dyskwalifikuje omawiane rozwiązania jako niezgodne z Konstytucją** (np. wyrażoną w art. 27 zasadą, że językiem urzędowym jest w naszym kraju język polski). Ponadto, brak tłumaczeń opisów patentowych będzie prowadził do **zubożenia języka polskiego i jego wypierania**.

Oferowane przez unijnych prawodawców tłumaczenia automatyczne²⁶ **nie stanowią żadnej alternatywy**. Ich niska jakość wyklucza zrozumienie wynalazku i poprawne ustalenie zakresu ochrony wynikającej z patentu, co jest niezbędnym warunkiem uniknięcia zarzutów jego naruszenia. Tłumaczenia te **nie będą miały mocy prawnej**, lecz mają służyć jedynie do celów informacyjnych. Jest to **dyskryminacja** podmiotów z państw, których językiem urzędowym jest **inny** język niż angielski, francuski czy niemiecki, a z drugiej strony – **nieuzasadnione uprzywilejowanie** podmiotów z państw, których językiem jest jeden z wymienionych, dodatkowo wzmacniające ich **przewagę konkurencyjną**. Negatywnych skutków systemu językowego jednolitych patentów nie złagodzi żaden ze środków przewidzianych w rozporządzeniu nr 1260/2012, w szczególności te, o których mowa w art. 4 rozporządzenia.

Szczególne doniosłość kwestii językowych wiąże się z ustaleniem **przedmiotowego zakresu patentu**, co ma pierwszorzędne znaczenie zarówno na etapie **planowania działalności** (w celu zapewnienia jej bezpieczeństwa prawnego i wyeliminowania ryzyka naruszenia cudzych praw), jak i w **procesach o naruszenie patentu**. Problemy związane z **wykładnią zastrzeżeń patentowych**²⁷, należą do najbardziej kontrowersyjnych w prawie patentowym, m.in. z powodu **teorii ekwiwalentów**, używanej (a często nadużywanej) przez właścicieli patentów

²⁵ Na temat tych praw zob. A. Nowicka, *Finalizacja procesu tworzenia jednolitej ochrony patentowej*, op. cit., s. 15 i n.

²⁶ Zob. powołane wyżej rozporządzenie Rady (UE) nr 1260/2012.

²⁷ Zob. szerzej A. Nowicka, *Patenty europejskie i ich skutki w Polsce*, (w:) System prawa prywatnego, t. 14A: Prawo własności przemysłowej, pod red. R. Skubisza, Warszawa 2012; s. 153 i n.

do wykazania naruszeń nawet w przypadkach, gdy środki techniczne stosowane przez konkurenta nie są wymienione w zastrzeżeniach patentowych. Należy mieć przy tym na uwadze, że obecnie problemy te występują mimo tego, że opisy patentowe (także patentów europejskich) są dostępne w języku polskim, a w razie sporu pozwany może się powołać na skutek wynikający z art. 70 ust. 3 KPE, określony w art. 7 ust. 2 ustawy z 14.3.2003 r.²⁸ Zasady te, zapewniające minimum bezpieczeństwa prawnego dla podmiotów funkcjonujących w państwach, których językiem urzędowym jest język inny niż angielski, francuski czy niemiecki, nie będą miały zastosowania do patentów jednolitych.

21. Łatwo przewidzieć, o ile większe problemy wiązać się będą z ustaleniem zakresu ochrony cudzych rozwiązań na etapie podejmowania decyzji gospodarczych (dotyczących np. podjęcia określonej produkcji czy importu określonych towarów) i jak poważnie pogorszy się sytuacja podmiotów, przeciwko którym kierowane będą zarzuty naruszenia patentów, w razie braku opisów patentowych w języku polskim. Funkcja tłumaczeń, dostępnych od powstania ochrony patentowej, i to dla wszystkich zainteresowanych (a więc publikowanych przez urząd patentowy danego państwa), polega na tym, że podmioty krajowe, planując czy podejmując daną działalność, mogą poznać sytuację patentową w danej dziedzinie, ocenić ryzyko naruszenia cudzych patentów i stosownie do tej oceny zmodyfikować planowaną działalność w celu wyeliminowania tego ryzyka. Tym bardziej więc za niewłaściwe uznać należy zwolnienie właścicieli patentów z obowiązku tłumaczenia na języki państw, w których – korzystając z monopolu patentowego – będą uzyskiwali wymierne korzyści gospodarcze. Rażąca niesłuszność tego zwolnienia jest ewidentna jeśli zważyć, że odbywa się ono kosztem podmiotów funkcjonujących w państwach, których językiem urzędowym nie jest angielski, francuski czy niemiecki, gdyż zarówno koszty tłumaczeń, jak i ryzyko związane z ustaleniem prawnego i technicznego sensu wyrażen użytych w opisach patentowych zostaną przerzucone na te podmioty. Jak wspomniano, nastąpi zwielokrotnienie tych kosztów, gdyż wobec braku publikacji tłumaczeń opisów patentowych przez Urząd Patentowy RP, będą one musiały być dokonywane indywidualnie, przez poszczególne podmioty.
22. Całkowicie nieproporcjonalne są postanowienia art. 5 rozporządzenia nr 1260/2012 przewidujące zwrot – do określonego pułapu (który jest zresztą nieznanym) – kosztów tłumaczeń europejskich zgłoszeń patentowych na jeden z języków EUP dla niektórych grup podmiotów²⁹ dokonujących – stosownie do art. 14 ust. 2 KPE – takich zgłoszeń w języku innym niż język używany przez EUP.

²⁸ Jak stanowi art. 70 ust. 3 KPE, państwo-strona może postanowić, że przewidziane w konwencji tłumaczenie na urzędowy język tego państwa uważane jest w tym państwie, za wyjątkiem postępowania o unieważnienie, za autentyczne w przypadku, gdy zgłoszenie lub patent w języku tłumaczenia przyznaje ochronę węższą niż ochrona przyznana przez zgłoszenie lub patent w języku postępowania. Regulację tę odzwierciedla art. 7 ust. 2 ustawy z 14.3.2003 r. o dokonywaniu europejskich zgłoszeń patentowych ... (zob. wyżej przypis 19), zgodnie z którym w przypadku gdy zakres przedmiotowy patentu europejskiego określony w tłumaczeniu, o którym mowa w art. 6 ust. 2, jest węższy od jego zakresu określonego w języku postępowania przed EUP, przyjmuje się, że tekstem autentycznym patentu europejskiego jest jego tłumaczenie (z wyjątkiem postępowania o unieważnienie patentu europejskiego).

²⁹ Chodzi o małe i średnie przedsiębiorstwa, osoby fizyczne, organizacje typu non-profit, szkoły wyższe oraz publiczne instytuty badawcze (mające miejsce zamieszkania, siedzibę bądź główne miejsce prowadzenia działalności w państwie członkowskim Unii Europejskiej).

Chodzi np. o podmioty polskie, które, **tak jak obecnie**, będą mogły dokonać europejskiego zgłoszenia patentowego w języku polskim, lecz następnie, **tak jak obecnie**, będą musiały dostarczyć tłumaczenie swego zgłoszenia na język angielski, francuski bądź niemiecki. Na gruncie KPE obowiązuje dla takich podmiotów 20-procentowa obniżka niektórych opłat, mająca stanowić częściową rekompensatę ich niekorzystnej sytuacji wynikającej z konieczności dokonywania tłumaczeń zgłoszeń i innych dokumentów. **Nawet jednak znaczna skala zwrotu kosztów tłumaczeń zgłoszeń patentowych, którą próbuje się osłabić sprzeciw małych i średnich przedsiębiorstw, w żadnym razie nie zrównoważy wskazanych wyżej negatywnych skutków w ich wymiarze gospodarczym i społecznym.** Oszczędności podmiotów polskich będą zresztą **znikome**, tak jak znikoma jest liczba dokonywanych przez nie zgłoszeń (zob. wyżej tabelę II), tym bardziej że koszty tłumaczeń zgłoszeń są tylko jednym z wielu elementów kosztów ubiegania się o patent europejski.

23. **Pierwsze jednolite patenty mają się pojawić już w 2014 r.**, gdyż jednolity skutek będą mogły uzyskać patenty europejskie udzielone począwszy od dnia rozpoczęcia stosowania rozporządzenia nr 1257/2012 (zob. art. 18 ust. 6 tego rozporządzenia).

Błędne są wyrażane niekiedy opinie, że system jednolitej ochrony patentowej poprzedzony będzie 12-letnim bądź 7-letnim okresem przejściowym, albo że pierwsze tego rodzaju patenty pojawią się dopiero w 2018 r. Przeciwnie – jednolite patenty będą istnieć od 2014 r., gdyż tzw. jednolity skutek będą mogły uzyskać patenty europejskie pochodzące ze zgłoszeń dokonanych kilka (kilkanaście) lat temu (procedury udzielania patentów przez EUP trwają ok. 5 lub więcej lat).

24. Możliwość uzyskiwania jednolitych patentów, przez **dowolny podmiot z całego świata** (nie tylko z państw Unii Europejskiej, lecz np. z USA, Japonii czy Chin), **spowoduje gwałtowny przyrost liczby monopolii patentowych (blokadę patentową).**

Opierając się na liczbie patentów europejskich udzielonych w 2012 r., można szacować, że rocznie będzie ich przybywać **ponad 65.000** (zapewne znacznie więcej). Uwzględniając 20-letni czas trwania patentu, w powyższym okresie ich liczba wyniesie ponad **1.300.000**.

Dla porównania: w 2012 r. przybyło w Polsce, w drodze walidacji (tylko) **6.710** patentów europejskich, a więc nieco ponad **10 %** spośród udzielonych w tym roku. W końcu 2012 r. obowiązywało w naszym kraju łącznie **22.877** tych patentów³⁰, udzielonych w latach 2005-2012. Ogólna liczba patentów – krajowych i europejskich – będących w Polsce w mocy w dniu 31.12.2012 r. wyniosła **41.233**.

25. Wielokrotnie silniejsza blokada patentowa ze strony zagranicznych właścicieli patentów **radykałnie pogorszy warunki prowadzenia zarówno działalności gospodarczej, jak i badawczo-rozwojowej.** Na podkreślenie zasługuje nie tylko ogromny wzrost liczby patentów, lecz także **istotne wzmocnienie (rozszerzenie) wynikającej z nich ochrony**

³⁰ Liczba patentów europejskich obowiązujących w Polsce: 2005 r. – **12**; 2006 r. – **342**; 2007 r. – **1.788**; 2008 r. – **4.588**; 2009 r. – **8.119**; 2010 r. – **12.345**; 2011 r. – **17.127**; 2012 r. – **22.877**. Natomiast liczby patentów uzyskanych przez **podmioty polskie** w latach 2002-2011 są podane wyżej w tabeli I.

(np. wprowadzenie zakazu **pośredniego** korzystania z wynalazku – art. 26 porozumienia JSP)³¹.

Charakter prawny patentu, tj. prawa przyznającego **wyłączność** na korzystanie z wynalazków, a także wynikające z patentu bezwzględne, skuteczne wobec wszystkich, zakazy wkraczania – choćby w sposób nieświadomy – w zakres przyznanej wyłączności sprawiają, że **skutki ochrony patentowej bezpośrednio przekładają się nie tylko na warunki prowadzenia działalności gospodarczej, rolniczej czy badawczo-rozwojowej, lecz również na warunki panujące na rynkach poszczególnych towarów czy usług (np. ich koszty i ceny)**. Są więc istotne dla **całego społeczeństwa**.

26. **Pozycja polskich podmiotów ulegnie silnemu pogorszeniu, co znacząco zredukuje ich szanse na poprawę stanu innowacyjności oraz udział w przedsięwzięciach modernizacyjnych.** Wobec znacznie słabszej zdolności konkurencyjnej, **możliwości prowadzenia działalności będą coraz silniej ograniczane cudzymi prawami wyłącznymi i coraz surowszymi środkami ich egzekwowania, określonymi w porozumieniu JSP (art. 56-72). Zasoby patentowe (patent pools) stale powiększane przez silnych użytkowników systemu patentowego, a także stosowane przez nich strategie sądowe i praktyki antykonkurencyjne istotnie ograniczą szanse rozwoju podmiotów krajowych, które w nieporównywalnie większym zakresie będą się musiały liczyć z zarzutami (także bezpodstawnymi) naruszenia patentów, tym bardziej, że – inaczej niż obecnie – ich opisy nie będą dostępne w języku polskim.**
27. Właściciele patentów będą wymuszać korzystanie ze swoich rozwiązań, oferując lub narzucając zawieranie umów licencyjnych i wykorzystując w tym celu m.in. groźbę wytoczenia procesu o naruszenie patentu. Podmioty polskie, zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym, będą uiszczać wysokie **opłaty licencyjne**, a także inne świadczenia pieniężne (np. w ramach tzw. ugód) na rzecz właścicieli patentów.
28. Jednolitą ochronę patentową cechuje **drastyczna asymetria korzyści**. Beneficjentami nowego systemu będą silne gospodarki i podmioty z państw wysoko zaawansowanych technologicznie, posiadające znaczne środki – publiczne i prywatne – na badania i rozwój. Korzyści te jeszcze bardziej zwiększą ich **przewagę konkurencyjną**, a z drugiej strony – poważnie pogorszą pozycję polskich podmiotów i znacząco utrudnią prowadzenie działalności. **Nowy system ochrony patentowej pozbawi minimum bezpieczeństwa prawnego podmioty z takich państw jak Polska, aspirujące do rozwijania gospodarki opartej na wiedzy.**

³¹ Art. 26 porozumienia JSP, ustanawiający **prawo zakazania pośredniego korzystania z wynalazku** (*right to prevent the indirect use of the invention*), brzmi: (1) Patent uprawnia właściciela do zakazania każdej osobie trzeciej, niemającej jego zgody, zaopatrywania lub oferowania zaopatrywania na terytorium umawiających się państw członkowskich, w których dany patent ma skutek, jakiegokolwiek osoby innej niż strona uprawniona do korzystania z wynalazku chronionego patentem w środki odnoszące się do zasadniczego elementu tego wynalazku, umożliwiające jego praktyczne zastosowanie w tych państwach członkowskich, jeśli osoba trzecia wie lub powinna była wiedzieć, że takie środki są odpowiednie i przeznaczone do praktycznego zastosowania tego wynalazku; (2) Ustęp 1 nie ma zastosowania, jeśli takie środki są standardowymi produktami komercyjnymi, z wyjątkiem przypadków nakłaniania przez osobę trzecią osoby zaopatrywanej do podejmowania działań zabronionych przez art. 25; (3) Osób podejmujących działania, o których mowa w art. 27 lit. a)-e), nie uważa się za strony uprawnione do korzystania z wynalazku w rozumieniu ust. 1.

29. **Poważnie zredukowane zostaną szanse na poprawę stanu innowacyjności i konkurencyjności. Zamiast tak chętnie zapowiadanych przez stronę rządowa instrumentów wspierania innowacyjności, pojawią się dodatkowe czynniki nader poważnie zwiększające ryzyko gospodarcze i koszty** (np. badań czystości patentowej). Środki, które mogłyby być przeznaczone na badania naukowe i rozwój nowoczesnych technologii, będą wydatkowane na tłumaczenia i obronę przed zarzutami naruszenia cudzych praw oraz przed działaniami zmierzającymi do unieważnienia praw należących do podmiotów polskich. Spory dotyczące zarówno patentów europejskich o jednolitym skutku, jak i „klasycznych” patentów europejskich, a także dodatkowych praw ochronnych (SPC), zostaną **wyłączone spod jurysdykcji sądów polskich**, a będą poddane **jurysdykcji JSP** (zob. niżej).
30. Jak wspomniano, wobec silnej dysproporcji pomiędzy stanem innowacyjności i potencjałem rozwoju technicznego w Polsce i w państwach wysoko rozwiniętych technologicznie, **całkowicie chybione są argumenty, zaczerpnięte z dokumentów unijnych, oparte na spodziewanym obniżeniu kosztów ochrony patentowej**. Wśród przyczyn niskiej innowacyjności koszty uzyskania i utrzymania ochrony mają znaczenie **drugorzędne** (choć zdarzają się przypadki, gdy podmiotom polskim trudno podołać opłatom pobieranym przez EUP czy opłatom walidacyjnym pobieranym przez państwa, w których nasze podmioty zamierzają korzystać z ochrony). **Rzeczywiste przyczyny mają charakter systemowy, bardzo złożony i należy je wiązać z ogólną kondycją gospodarki**. Jeśli w ciągu ostatnich 11 lat liczba patentów europejskich uzyskiwanych przez podmioty polskie wzrosła od 7 w 2001 r. do 45 w 2011 r. (i to mimo programów finansowania kosztów zgłoszeń patentowych), to na jakiej podstawie oczekuje się poprawy w tym zakresie po wprowadzeniu jednolitego patentu? Nie należy też ignorować faktu, że aktywność patentowa podmiotów z państw wysoko rozwiniętych, które odniosą znaczące oszczędności, ulegnie silnemu wzrostowi, a zatem wspomniana **dysproporcja jeszcze bardziej się powiększy**.
31. Błędem jest traktowanie patentu jako **celu samego w sobie**. Decyzja o ubieganiu się o patent (alternatywą może być zachowanie rozwiązania w tajemnicy), a także określenie terytoriów ochrony i czasu jej utrzymywania, mają znaczenie ekonomiczne i powinny realizować politykę patentową przedsiębiorców, jednostek naukowych i innych podmiotów. Patent nie powinien pozostawać tylko „na papierze” ani służyć wyłącznie poprawie statystyk bądź parametrów oceny pracowników czy uczelni³². Powinien być uzyskiwany na tych terytoriach, na których ponoszenie kosztów ochrony jest **gospodarczo uzasadnione i celowe** (np. w świetle zamierzeń eksportowych, polityki licencyjnej czy strategii obrony własnego „portfela” patentowego).

Bynajmniej nie dezawuuując aktywności patentowej szkół wyższych, warto wskazać na dysproporcję między krajowymi zgłoszeniami patentowymi dokonywanymi przez te podmioty w urzędach patentowych: polskim (UP RP) i niemieckim (DPMA). I tak, w 2011 r. w UP RP na ogólną liczbę zgłoszeń wynalazków i wzorów użytkowych (4.818) przypadało 1.945 zgłoszeń (40,37 %) dokonanych przez polskie szkoły wyższe i inne jednostki naukowe, natomiast w tym samym roku w DPMA w ogólnej liczbie krajowych zgłoszeń patentowych (46.370) z niemieckich szkół wyższych pochodziło (tylko) 672 tych zgłoszeń

³² Zob. parametry oceny „osiągnięć naukowych i twórczych” jednostek naukowych, określone w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 13.7.2012 r. w sprawie kryteriów i trybu przyznawania kategorii naukowej jednostkom naukowym (Dz.U. z 1.8.2012 r. poz. 877).

(1,45%), zaś największej liczby zgłoszeń dokonały takie podmioty gospodarcze jak Robert Bosch (3.602), Daimler AG (2.014), Siemens (1.910).

32. Konsekwencją obowiązywania wielokrotnie większej liczby patentów będzie **rosnąca liczba powództw przeciwko podmiotom polskim o naruszenie cudzych praw**, w wyniku czego ponosić one będą koszty związane z prowadzeniem tych procesów przed JSP. Nie należy tracić z pola widzenia takich zjawisk jak trolling czy gąszcze patentowe.
33. **Radykalny wzrost kosztów funkcjonowania podmiotów polskich** zmniejszy ich konkurencyjność, a w wielu przypadkach doprowadzi do upadłości. **Wzrost kosztów przełoży się na sytuację konsumentów (ceny towarów i usług; inflacja). Likwidacja przedsiębiorstw spowoduje utratę miejsc pracy i wynikające stąd inne negatywne skutki społeczne.**
34. Nie należy tracić z pola widzenia faktu, że widoczna od kilku lat w praktyce EUP tendencja do **nadmiernie liberalnej wykładni przesłanek udzielania patentów skutkuje swoistą „hipertrofią patentową”** – patenty są udzielane niemal „na wszystko”, także na rozwiązania, które do niedawna traktowane były jako niepodlegające opatentowaniu (np. programy komputerowe³³, medyczne zastosowania znanych substancji³⁴, odmiany roślin i rasy zwierząt oraz czysto biologiczne sposoby ich hodowli – zob. niżej) i to niezależnie od tego, że niemal wszystkie wymienione przedmioty są w KPE ujęte jako wyłączone od opatentowania (art. 52 ust. 2 i art. 53)³⁵.
35. Dodać trzeba, że jednolita ochrona patentowa jest od początku oparta na założeniu, że ani unijny Trybunał (TSUE), ani żadna inna unijna instytucja **nie będą miały wpływu ani możliwości kontrolowania i korygowania działalności EUP, w szczególności sposobu stosowania przepisów KPE definiujących przesłanki udzielania patentów europejskich.** Monachijski urząd nie mieści się bowiem w strukturze instytucjonalnej Unii Europejskiej, a KPE nie jest częścią prawa Unii, wobec czego nie podlega kompetencjom TSUE.
36. Odrębną uwagę należy poświęcić **specyficznym zagrożeniom dla rolnictwa i gospodarki żywnościowej.** Wiązą się one z patentami na **wynalazki biotechnologiczne**, głównie tymi, które dotyczą **roślin i zwierząt.** **Automatyczna skuteczność w Polsce jednolitych patentów na takie wynalazki znacząco zwiększy ich liczbę, co – w powiązaniu z brakiem tłumaczeń na język polski – spowoduje wskazane wyżej konsekwencje, istotnie pogarszające warunki prowadzenia działalności rolniczej i gospodarki żywnościowej.** Zasygnalizowane poniżej kwestie rodzą zagrożenia **dotatkowe** w stosunku do już wspomnianych, które – rzecz jasna – dotyczą również patentów na wynalazki **inne** niż biotechnologiczne stosowane w obu sektorach (np. dotyczące maszyn rolniczych, środków ochrony roślin, żywności i sposobów jej wytwarzania).

³³ Zob. np. decyzję Rozszerzonej Komisji Odwoławczej EUP w sprawie G 3/08 *Programs for computers* (Dz.Urz. EUP z 2011 r. nr 1, s. 10).

³⁴ Zob. np. decyzję Rozszerzonej Komisji Odwoławczej w sprawie G 2/08 *Dosage regime/Abbott Respiratory* (Dz.Urz. EUP z 2010 r. nr 10, s. 456).

³⁵ Na temat stosowanej przez EUP wykładni przesłanek zdolności patentowej zob. A. Nowicka, *Patenty europejskie...*, op. cit., s. 158 i n.

Zasady udzielania patentów na wynalazki biotechnologiczne są określone w **dyrektywie 98/44/WE z 6.7. 1998 r. w sprawie ochrony prawnej wynalazków biotechnologicznych** (Dz.Urz. WE L 213 z 30.7.1998 r.)³⁶. Dyrektywa została już w 2002 r. transponowana do ustawy – prawo własności przemysłowej (zob. art. 93¹–93⁷: przepisy szczególne dotyczące wynalazków biotechnologicznych).

37. Omawiane zagrożenia wynikają również ze stosowanej przez EUP wykładni zakazu udzielania patentów na **odmiany roślin i rasy zwierząt** oraz **czysto biologiczne sposoby hodowli roślin i zwierząt** (art. 53 lit. b KPE)³⁷. Wykładnia stosowana przez EUP umożliwia **omijanie wspomnianego zakazu** (np. przez zrzeczne redagowanie zgłoszeń patentowych), wskutek czego patenty są udzielane np. na czysto biologiczne sposoby hodowli roślin i zwierząt.

W kontekście „odmian roślin” należy uwzględnić odrębny system ochrony tej kategorii rozwiązań, której ramy wyznacza **Międzynarodowa konwencja ochrony nowych odmian roślin (UPOV)**³⁸. W Unii Europejskiej ochronę tę zapewnia **rozporządzenie nr 2100/94/WE z 27.7.1994 r. w sprawie wspólnotowego systemu ochrony odmian roślin** (Dz.Urz. WE L 227 z 1.9.1994 r., ze zm.), a w prawie polskim – **ustawa z 26.6.2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin** (Dz.U. Nr 137, poz. 1300, ze zm.). Obydwa systemy, tj. system patentowy i system praw do odmian roślin, są traktowane jako rozłączne, z czego wynika zakaz podwójnej ochrony. Polega on na tym, że odmiany roślin mogą być chronione prawem wyłącznym *sui generis*, natomiast nie powinny podlegać ochronie patentowej.

Z kolei sposób hodowli roślin lub zwierząt jest uznawany za „czysto biologiczny”, jeżeli w całości składa się ze zjawisk naturalnych, takich jak krzyżowanie (*crossing*) lub selekcjonowanie (*selection*)³⁹. Definicja ta jest korzystna dla zgłaszających, gdyż oznacza, że sposób zawierający wiele etapów biologicznych mimo to nie jest traktowany jako czysto biologiczny, jeżeli zawiera choćby **jeden** etap niebiologiczny (np. modyfikację genetyczną). **W takim bowiem razie podlega on opatentowaniu.**

³⁶ Dyrektywa 98/44/WE jest aktem prawa Unii Europejskiej, a zatem podlega wykładni Trybunału Sprawiedliwości. Zob. np. wyrok TSUE w sprawie **C-34/10 Oliver Brüstle przeciwko Greenpeace eV** dotyczący wykładni art. 6 ust. 2 lit. c dyrektywy 98/44/WE, który wyłącza zdolność patentową rozwiązań dotyczących wykorzystywania embrionów ludzkich do celów przemysłowych lub handlowych. W wyroku tym zasadniczym przedmiotem analizy były zagadnienia związane z pojęciem **embrionu ludzkiego** w rozumieniu powołanego przepisu dyrektywy, a także sposób wykładni tego przepisu w odniesieniu do sytuacji, w których pozyskiwanie komórek macierzystych wiąże się z unicestwieniem embrionów ludzkich.

³⁷ Art. 53 KPE (opatrzony nagłówkiem „Wyłączenia ze zdolności patentowej” stanowi: Nie udziela się patentów europejskich na: [...] (b) odmiany roślin albo rasy zwierząt (*plant or animal varieties*) lub czysto biologiczne sposoby hodowli roślin lub zwierząt (*essentially biological processes for the production of plants or animals*); przepis ten nie ma zastosowania do sposobów mikrobiologicznych ani produktów otrzymywanych tymi sposobami [...]. Podobny zakaz przewidziany jest w ustawie – prawo własności przemysłowej (art. 29 ust. 1 pkt 2) oraz dyrektywie 98/44/WE (art. 4).

³⁸ Polska jest związana tą konwencją od 11 listopada 1989 r. (pierwotnie wersją z 1978 r.), a od 15 sierpnia 2003 r. jest stroną tej umowy w jej najnowszej wersji (z 1991r.). Państwa-strony Konwencji tworzą Międzynarodowy Związek Ochrony Nowych Odmian Roślin (UPOV).

³⁹ Zob. zasadę 26 pkt 5 Regulaminu wykonawczego KPE; art. 2 ust. 2 dyrektywy 98/44/WE; art. 29 ust. 2 ustawy – prawo własności przemysłowej.

Na temat wykładni pojęć odmiana rośliny (*plant variety*) oraz sposób czysto biologiczny (*essentially biological process*) stosowanej przez EUP na tle art. 53 lit. b KPE (w kontekście roślin modyfikowanych genetycznie), zob. np.:

(a) decyzję technicznej komisji odwoławczej EUP z 22.5.2007 r., T 83/06, **Broccoli / Plant Bioscience** (Dz.Urz. EUP z 2007 r. s. 644), dotyczącą wynalazku pt. *Method for selective increase of the anticarcinogenic glucosinolates in Brassica species* (tzw. „Broccoli” case);

(b) decyzję technicznej komisji odwoławczej EUP z 4.4.2008 r., T 1242/06 **Tomatoes / State of Israel** (Dz.Urz. EUP z 2008 r., s. 523), dotyczącą wynalazku pt. *Method for breeding tomatoes having reduced water content and product of the method*.

Zob. też wniosek **G 2/07** (złożony w cyt. sprawie T 83/06), a także wniosek **G 1/08** (złożony w cyt. sprawie T 1242/06). Sprawy **G 2/07** i **G 1/08** zostały rozstrzygnięte decyzjami Rozszerzonej Komisji Odwoławczej EUP z **9.12.2010 r.**

Rozstrzygnięcie to okazało się niewystarczające, w związku z czym techniczna komisja odwoławcza wystąpiła **31.5.2012 r.** z kolejnymi pytaniami do Rozszerzonej Komisji Odwoławczej. Pytania w sprawie **G 2/12 Tomatoes II / State of Israel** brzmią (tłumaczenie autorki):

1) Czy wyłączenie czysto biologicznych sposobów hodowli roślin, zawarte w art. 53 lit b KPE, wpływa negatywnie na dopuszczalność zastrzeżenia w kategorii produktu skierowanego na rośliny lub materiał roślinny taki jak owoc? (*Can the exclusion of essentially biological processes for the production of plants in Article 53 (b) EPC have a negative effect on the allowability of a product claim directed to plants or plant material such as a fruit?*);

2) W szczególności, czy jest dopuszczalne zastrzeżenie skierowane na rośliny lub materiał roślinny inny niż odmiana rośliny, nawet jeśli jedynym dostępnym w dacie zgłoszenia sposobem wytworzenia zastrzeżonego przedmiotu jest czysto biologiczny sposób hodowli roślin ujawniony w zgłoszeniu patentowym? (*In particular, is a claim directed to plants or plant material other than a plant variety allowable even if the only method available at the filing date for generating the claimed subject-matter is an essentially biological process for the production of plants disclosed in the patent application?*);

3) Czy w kontekście pytań 1 i 2 jest istotne, że ochrona przyznana zastrzeżeniem w kategorii produktu obejmuje wytworzenie zastrzeżonego produktu drogą czysto biologicznego sposobu hodowli roślin, wyłączonego jako taki na podstawie art. 53 lit. b KPE? (*Is it of relevance in the context of questions 1 and 2 that the protection conferred by the product claim encompasses the generation of the claimed product by means of an essentially biological process for the production of plants excluded as such under Article 53 (b) EPC?*).

Odnosnie kontrowersji i zastrzeżeń, jakie wywołuje praktyka EUP dotycząca wykładni przepisów ustanawiających **zakaz patentowania odmian roślin (i ras zwierząt) oraz czysto biologicznych sposobów hodowli roślin (i zwierząt)** zob. np. opracowanie pt. *European Patent Office at Crossroads. Report – Patents on Plants and Animals Granted in 2011*, Christoph Then & Ruth Tippe, March 2012 (www.no-patents-on-seeds.org). Zob. też **rezolucję Parlamentu Europejskiego w sprawie patentowania sposobów czysto biologicznych**, przyjętą 10.5.2012 r. (www.europarl.europa.eu).

38. Problemy dotyczące wykładni takich pojęć jak „odmiana rośliny” czy „sposób czysto biologiczny”, **ujawnią się również w toku wykładni postanowień porozumienia JSP, określających treść zarówno jednolitych patentów, jak i „klasycznych” patentów europejskich (art. 25-26), a także w toku wykładni ograniczeń obu rodzajów patentów⁴⁰ (art. 27 lit. c, i, j) oraz regulacji dotyczącej wyczerpania praw przyznanых patentem europejskim (art. 29).**

39. Kwestie te wiążą się ze wspomnianym unijnym systemem **ochrony odmian roślin** (rozporządzenie nr 2100/94), w którym – w odniesieniu do ochrony wynikającej z tego systemu – przewidziano tzw. **przywilej farmerski** (art. 14)⁴¹ i inne ograniczenia praw do odmian roślin (art. 15). Powstaje w szczególności pytanie, czy wystarczający – z punktu widzenia interesów polskich rolników jest **zakres ograniczeń patentu** (jednolitego i „klasycznego”) przewidzianych w **art. 27 lit. i** porozumienia JSP. Według tego przepisu, prawa przyznane patentem nie rozciągają się na: [...]

(i) korzystanie przez rolnika we własnym gospodarstwie z materiału z własnych upraw do rozmnażania lub reprodukcji, pod warunkiem że roślinny materiał reprodukcyjny został sprzedany lub w inny sposób udostępniony rolnikowi na zasadach handlowych przez właściciela patentu lub za jego zgodą, do celów rolniczych. Zakres i warunki takiego korzystania odpowiadają zakresowi i warunkom przedstawionym w art. 14 rozporządzenia (WE) nr 2100/94⁴².

40. W mojej ocenie zakres powyższego ograniczenia patentu (zarówno jednolitego, jak i „klasycznego”) jest **zbyt wąski**.

41. Analogiczna ocena dotyczy ograniczenia patentu (zarówno jednolitego, jak i „klasycznego”) określonego w **art. 27 lit. j** porozumienia JSP, według którego prawa przyznane patentem nie rozciągają się na: [...]:

(j) korzystanie przez rolnika z chronionego inwentarza żywego do celów rolniczych, pod warunkiem że zwierzęta hodowlane lub inny zwierzęcy materiał reprodukcyjny zostały sprzedane lub w inny sposób udostępnione na zasadach handlowych rolnikowi przez właściciela patentu lub za jego zgodą. Takie korzystanie obejmuje udostępnianie zwierząt lub innego zwierzęcego materiału reprodukcyjnego do celów prowadzenia działalności rolniczej przez rolnika, ale nie obejmuje sprzedaży zwierząt lub innego materiału w ramach lub do celów komercyjnej działalności reprodukcyjnej⁴³.

⁴⁰ Mianem „ograniczeń” patentu określa się uregulowane przepisami prawa przypadki, w których dozwolone jest korzystanie z wynalazku chronionego patentem przez inne osoby, bez zgody (licencji) właściciela patentu. W porozumieniu JSP (art. 27) są one określane mianem „ograniczeń skutków patentu” (*limitations of the effects of a patent*).

⁴¹ Określany też mianem „odstępstwa rolnego”. Zob. P. Gała, M. Korzycka-Iwanow, *Ochrona prawna odmian roślin*, (w:) System prawa prywatnego, tom 14A – Prawo własności przemysłowej, pod red. R. Skubisza, Warszawa 2012, s. 1031 i n.

⁴² (i) the use by a farmer of the product of his harvest for propagation or multiplication by him on his own holding, provided that the plant propagating material was sold or otherwise commercialised to the farmer by or with the consent of the patent proprietor for agricultural use. The extent and the conditions for this use correspond to those under Article 14 of Regulation (EC) No. 2100/94.

⁴³ (j) the use by a farmer of protected livestock for an agricultural purpose, provided that the breeding stock or other animal reproductive material were sold or otherwise commercialized to the farmer by or with the consent of the patent proprietor. Such use includes making the animal or other animal

42. Również to ograniczenie patentu (obu rodzajów) jest ujęte **zbyt wąsko**. Chodzi zwłaszcza o wąski zakres działań rolnika, określonych w zdaniu drugim (niedopuszczalność sprzedaży w ramach lub do celów handlowej działalności reprodukcyjnej).
43. Wskazane wyżej problemy świadczą o **bezpośrednim, wysoce niekorzystnym wpływie, jaki będzie miała jednolita ochrona patentowa i porozumienie JSP na funkcjonowanie polskiego rolnictwa i gospodarki żywnościowej**. W szczególności, wzrost liczby patentów biotechnologicznych (w tym także tych, które są wynikiem **omijania** zakazu patentowania odmian roślin i ras zwierząt oraz czysto biologicznych sposobów hodowli roślin i zwierząt), **nie tylko spowoduje dalszą monopolizację rynku produktów rolnych i zwierzęcych oraz rynku nasion (szerzej: materiału siewnego) i otworzy drogę do GMO**, lecz – co w świetle struktury polskiego rolnictwa budzi szczególnie niepokój – **zagrozi istnieniu gospodarstw prowadzących konwencjonalną uprawę roślin i hodowlę zwierząt**, będącą obecnie istotnym atutem polskiego rolnictwa.

III. **Zagrożenia i niekorzystne konsekwencje porozumienia JSP**

44. **Dodatkowe ryzyka, obciążenia i koszty wynikać będą z porozumienia JSP**. Nie podejmując w tym miejscu analizy tej umowy międzynarodowej⁴⁴, poniżej wskazuję na niektóre tylko okoliczności.

Ponadto sygnalizuję nader poważne wątpliwości, jakie wynikać będą z tzw. **Regulaminu wewnętrznego** (*Rules of Procedure*), którego 14-ty projekt, opatrzony datą 31.1.2013 r., ukazał się nieoficjalnie w internecie 8.2.2013 r. (w języku angielskim). Regulamin ma określać „szczegóły prowadzenia postępowań” przed JSP (zob. art. 41 porozumienia JSP), a zostanie przyjęty przez komitet administracyjny, a więc dopiero po wejściu w życie omawianej umowy międzynarodowej. **Procedury te są ogromnie skomplikowane i niejasne, gdyż stanowią „zlepek” rozmaitych obcych procedur sądowych**. Niezmiernie trudne będzie poruszanie się w tym gąszczu przepisów (wspomniany projekt, liczący 149 stron, zawiera 382 zasady (*rules*), w tym wiele przepisów odsyłających).

45. JSP będzie miał **wyłączną jurysdykcję** w niemal wszystkich sprawach dotyczących nie tylko **patentów europejskich o jednolitym skutku**, lecz również **„klasycznych” patentów europejskich, a także dodatkowych praw ochronnych** (świadectw dodatkowej ochrony – SPC)⁴⁵, w szczególności w sprawach o ich **naruszenie** i

reproductive material available for the purposes of pursuing the farmer's agricultural activity, but not the sale thereof within the framework of, or for the purpose of, a commercial reproductive activity.

⁴⁴ Zob. A. Nowicka, *Kontrowersje ...*, s. 119 i n.

⁴⁵ Dodatkowe prawa ochronne są udzielane na produkty lecznicze i produkty ochrony roślin, na warunkach określonych w rozporządzeniu nr 469/2009 z 6.5.2009 r. dotyczącym dodatkowego świadectwa ochronnego dla produktów leczniczych, Dz.Urz. UE L 152 z 16.6.2009 r. (będącym skonsolidowaną wersją rozporządzenia nr 1768/92 z 18.6.1992 r.) oraz w rozporządzeniu nr 1610/96 z 23.7.1996 r. dotyczącym utworzenia dodatkowego świadectwa ochronnego dla produktów ochrony roślin (Dz.Urz. WE L 190 z 8.8.1996 r.). Obecnie SPC są udzielane przez krajowe urzędy patentowe i przyznają ochronę taką jak patenty krajowe. Nie jest jasne, jakie zmiany w systemie udzielania SPC i

unieważnienie. Będzie to m.in. oznaczać, że sprawy o unieważnienie „klasycznych” patentów europejskich **przestaną należeć do wyłącznej jurysdykcji organów polskich**, co obecnie gwarantuje unijne rozporządzenie nr 44/2001⁴⁶. Także, rzecz jasna, w odniesieniu do przyszłych jednolitych patentów porozumienie JSP doprowadzi do kolejnego, nader poważnego, gdyż dotyczącego **sprawowania wymiaru sprawiedliwości** na własnym terytorium, **ograniczenia kompetencji państw członkowskich na rzecz JSP.**

46. Wbrew sugestii wynikającej z nazwy omawianej umowy międzynarodowej, nie tylko tworzy ona JSP, lecz również **zmienia naturę prawną „klasycznego” patentu europejskiego**, a ponadto określa **środki i procedury egzekwowania zarówno wspomnianego patentu, jak i patentu jednolitego, a także dodatkowych praw ochronnych** (SPC).
47. **Zmiana natury prawnej „klasycznych” patentów europejskich** polega na tym, że treść wynikających z nich praw **przestanie podlegać ustawom krajowym** (co obecnie przewiduje art. 2 ust. 2 i art. 64 KPE), **lecz będzie podlegać przepisom porozumienia JSP** (zob. art. 25-29), a sprawy o naruszenie tych patentów należeć będą do **wyłącznej jurysdykcji JSP** (z zastrzeżeniem możliwych odstępstw przewidzianych w okresie przejściowym – zob. art. 83 porozumienia JSP).
48. Na utworzenie JSP (ściśle powiązane z ustanowieniem jednolitej ochrony patentowej) wpłynęła **presja wywierana przez silnych użytkowników systemu patentowego** (np. międzynarodowe koncerny), którzy są zainteresowani uzyskaniem możliwości ścigania naruszeń przysługujących im patentów przed **jednym** sądem, a nie przed sądami krajowymi państw Unii Europejskiej, a także **automatyczną skutecznością i egzekwowalnością** we wszystkich państwach Unii zasądzonych na ich rzecz odszkodowań i innych środków prawnych, m.in. tymczasowych i zabezpieczających. Utworzenie JSP będzie więc korzystne głównie dla podmiotów „atakujących” (w tym tzw. trolli patentowych), **natomiast podmioty zmuszone do odpierania zarzutów będą się musiały liczyć z konsekwencjami przegrania procesu (w tym utrata rynku) na całym obszarze jurysdykcyjnym tego sądu.** Analogicznie, o ile obecnie unieważnienie patentu europejskiego wywiera skutek tylko w tym państwie, którego organ wydał taką decyzję, o tyle orzeczenie JSP spowoduje utratę patentu we **wszystkich** państwach-stronach porozumienia.
49. Przewidziane w porozumieniu JSP środki i procedury egzekwowania zarówno „klasycznych” patentów europejskich, jak i patentów europejskich o jednolitym skutku, a także dodatkowych praw ochronnych (SPC) **są podobne do tych, które zostały określone w umowie ACTA** (zob. rozdział II sekcja 2 tej umowy)⁴⁷. Na tle tego porównania widoczna jest skala, w jakiej zawarcie porozumienia JSP **zaostrzy**

wynikającej z nich ochrony spowoduje utworzenie jednolitych patentów (lakoiczny zapis w tej mierze zawarty jest w art. 30 porozumienia JSP).

⁴⁶ Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z 22.12.2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, Dz.Urz. WE L 12 z 16.1.2001, ze zm. („Bruksela I”). Od 10.1.2015 r. zostanie ono zastąpione rozporządzeniem nr 1215/2012 (zob. wyżej przypis 6).

⁴⁷ Zob. A. Nowicka, *Umowa handlowa dotycząca zwalczania obrotu towarami podrobionymi (ACTA) – uwagi krytyczne*, (w:) *Proces cywilny. Nauka – Kodyfikacja – Praktyka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Feliksowi Zedlerowi*, Warszawa 2012, s. 1167 i n.

sankcje i procedury stosowane w razie podniesienia zarzutów naruszenia patentów (i SPC). Zaskakujący jest fakt, że o ile umowa ACTA wywołała, także w Polsce, uzasadnione protesty, o tyle **znacznie poważniejsze ryzyka wynikające z porozumienia JSP nie tylko nie wzbudziły szerszego zainteresowania publicznego, lecz również nie zostały dostrzeżone przez gremia decydentów.**

50. **Dla podmiotów polskich jurysdykcja JSP oznaczać będzie ograniczenie dostępu do sądu, wzrost kosztów postępowań, utrudnienie obrony przed zarzutami, często bezzasadnymi, naruszenia cudzych praw.** Podmioty te nie będą miały możliwości podważania ważności cudzych patentów przed organami polskimi, lecz będą to musiały czynić przed oddziałem centralnym: w Paryżu, Londynie bądź Monachium, w którym sprawy zawsze będą się toczyć w języku obcym, gdyż będzie to język, w którym udzielono patentu (angielski, francuski bądź niemiecki). W tym samym oddziale centralnym (a więc zawsze języku obcym) będą też musiały bronić swoich patentów przed próbami ich unieważnienia.

Warto dodać, że możliwość wytoczenia w oddziale lokalnym – przez stronę pozwaną o naruszenie – tzw. powództwa wzajemnego o unieważnienie może się okazać iluzoryczna w świetle **art. 47 ust. 5** porozumienia JSP. Przepis ten wyklucza bowiem możliwość podważania ważności patentu w sytuacji, gdy sprawę o naruszenie wniósł licencjodawca, a właściciel patentu nie bierze udziału w postępowaniu (licencjodawcą może być np. jednoosobowa spółka utworzona w tym celu przez właściciela patentu). W takim razie konieczne będzie wytoczenie odrębnej sprawy o unieważnienie i to przed oddziałem centralnym.

Wobec sporu o siedzibę oddziału centralnego (Polska, sprawując w drugim półroczu 2011 r. prezydencję w Radzie UE, zaproponowała Paryż, na co nie zgodziły się RFN i Wielka Brytania), oddział centralny został „rozcłonkowany” i będzie się mieścić w trzech wymienionych państwach. Przydział spraw ma następować według dziedziny techniki, stosownie do Międzynarodowej Klasyfikacji Patentowej⁴⁸. I tak, w siedzibie oddziału centralnego w **Paryżu** ma się mieścić biuro prezesa sądu pierwszej instancji (którym ma być Francuz) oraz mają być rozpoznawane sprawy patentów należących do sekcji B (różne procesy przemysłowe, transport), sekcji D (włókiennictwo, papiernictwo), sekcji E (budownictwo, górnictwo), sekcji G (fizyka) i sekcji H (elektrotechnika). Filia oddziału centralnego w **Londynie** ma być właściwa dla patentów należących do sekcji A (podstawowe potrzeby ludzkie) i sekcji C (chemia, metalurgia), a filia w **Monachium** – dla patentów należących do sekcji F (budowa maszyn, oświetlenie, ogrzewanie, uzbrojenie, technika minerska).

51. Na szczególną uwagę zasługują **zagrożenia dla przedsiębiorców** wynikające ze **środków pozyskiwania i zabezpieczenia dowodów** (art. 59-60 porozumienia JSP) **oraz nakazów przekazania informacji** dotyczących działalności produkcyjnej, usługowej czy handlowej, także odnoszących się do osób trzecich – zob. art. 67 porozumienia JSP), a także ze **środków tymczasowych i zabezpieczających**. Nadmierna surowość środków i procedur egzekwowania ochrony jest ewidentna w

⁴⁸ Ustanowionej w ramach Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (WIPO) na mocy Porozumienia strasburskiego dotyczącego międzynarodowej klasyfikacji patentowej (IPC – *International Patent Classification*) z 1971 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 63, poz. 579). Aktualna wersja jest dostępna na: www.wipo.int/classifications/ipc/en.

świetle faktu, że z mocy porozumienia JSP będą one stosowane do patentów (i SPC), w stosunku do których rodzą one znacznie większe dolegliwości i ryzyko gospodarcze niż te, które na tle dyrektywy 2004/48/WE⁴⁹ mogą się wiązać z innymi prawami własności intelektualnej (np. prawami autorskimi). W szczególności trzeba mieć na uwadze zagrożenia wiążące się z nakazami przedłożenia dokumentów bankowych, finansowych lub handlowych, a także takimi środkami zabezpieczającymi, jak zajęcie mienia (np. przedsiębiorstwa) lub towarów, blokada rachunków bankowych (zob. art. 62 porozumienia JSP).

52. Powodem krytyki porozumienia JSP jest też fakt, że nie zawiera ono ani rozwiązań należycie chroniących przed **nadużywaniem** patentów i wykorzystywaniem ich do celów **antykonkurencyjnych**, ani **chroniących pozycję podmiotów, wobec których wysuwane są zarzuty** (chodzi np. o ochronę tajemnic produkcyjnych i handlowych czy zagwarantowanie prawa do wysłuchania przez sąd). Pewne środki w tym zakresie (np. art. 60 ust. 7) uznać należy za niewystarczające, zwłaszcza gdy zarządzane przez JSP nakazy czy zabezpieczenia doprowadzą do upadłości podmiotu, przeciwko któremu skierowano bezpodstawne zarzuty.
53. Biorąc pod uwagę zapowiedzi obniżenia kosztów postępowań – w stosunku do tych, które ponoszone są np. w sądach angielskich czy niemieckich – należy się liczyć z tym, że **koszty utworzenia i funkcjonowania JSP będą w znaczącej mierze pokrywane przez umawiające się państwa członkowskie, z czym będą się wiązać poważne obciążenia, także naszego kraju, np. z tytułu wkładów finansowych**. Ponadto, podawane wstępnie przykładowe stawki opłat sądowych są atrakcyjne dla silnych użytkowników systemu patentowego, **lecz nie dla przedsiębiorców polskich**, zwłaszcza w porównaniu z obecnie uiszczanymi opłatami w postępowaniach toczących się w Polsce. **Nader poważne koszty wiązać się ponadto będą z postępowaniami przed JSP, w tym instancją apelacyjną w Luksemburgu** (np. koszty podróży i zakwaterowania, koszty pomocy zagranicznych pełnomocników).
54. **W znacznej mierze iluzoryczne okażą się „zalety” utworzenia oddziału lokalnego sądu pierwszej instancji JSP w Polsce**. W szczególności, nawet jeśli powstanie oddział lokalny (co bynajmniej nie jest pewne), to należy się liczyć z tym, że polski podmiot będzie pozwany przed ten oddział **tylko wtedy, gdy rzeczywiste lub rzekome naruszenie jednolitego patentu miało miejsce w Polsce** (w innych przypadkach spór będzie się toczyć za granicą). **Po drugie**, procesy przed zlokalizowanym w Polsce oddziałem JSP raczej wyjątkowo będą się toczyć w języku polskim (zob. art. 49, zwłaszcza ust. 5 porozumienia JSP)⁵⁰. **Po trzecie**, niektóre sprawy nie będą się mogły toczyć przed oddziałem lokalnym, gdyż są zastrzeżone do wyłącznej właściwości oddziału centralnego (w Paryżu, Londynie bądź Monachium), gdzie zawsze będą prowadzone w języku obcym. **Po czwarte**, w składzie orzekającym w oddziale

⁴⁹ Dyrektywa 2004/48/WE z 29.4.2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (Dz.Urz. UE L 195 z 2.6.2004 r.). Do prawa polskiego, m.in. ustawy prawo własności przemysłowej, dyrektywa została transponowana ustawą z 9.5.2007 r. (Dz.U. Nr 99, poz. 662).

⁵⁰ Jak stanowi art. 49 ust. 5, „Na wniosek jednej ze stron i po wysłuchaniu pozostałych stron oraz właściwego składu orzekającego prezes Sądu Pierwszej Instancji może, kierując się względami sprawiedliwości i biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności, w tym stanowisko stron, a zwłaszcza stanowisko pozwanego, postanowić, że językiem postępowania będzie język, w którym udzielono patentu. W takim przypadku prezes Sądu Pierwszej Instancji ocenia potrzebę zapewnienia określonych tłumaczeń ustnych i pisemnych” (podkr. – A.N.).

lokalnym JSP w Polsce tylko jeden sędzia będzie mógł być obywatelem polskim (dwaj pozostali będą cudzoziemcami)⁵¹. Wreszcie, w każdej sprawie, rozpatrywanej w dowolnym oddziale lokalnym (regionalnym) czy w oddziale centralnym, **instancją odwoławczą będzie sąd apelacyjny JSP w Luksemburgu.**

55. Przy ocenie porozumienia JSP należy uwzględnić fakt, że poprzedni projekt, mający utworzyć sąd ds. patentów europejskich i patentów unijnych, został **zakwestionowany przez Trybunał Sprawiedliwości UE (TSUE) w opinii 1/09 z 8.3.2011 r., jako niezgodny z unijnymi traktatami.**
56. Porozumienie JSP **nie usuwa obiekcji TSUE**, a formuła określająca JSP jako „sąd wspólny dla umawiających się państw członkowskich” (*court common to the Contracting Member States*), będący „częścią ich systemu sądowego” (*part of their judicial system*) (zob. np. art. 21) – **budzi wątpliwości i zastrzeżenia zarówno na gruncie prawa Unii**, np. w kontekście art. 267 TFUE (wnioski o wydanie orzeczeń w trybie prejudycjalnym), jak i na gruncie **polskiego porządku konstytucyjnego**. Zamieszczenie tego rodzaju sformułowań w umowie tworzącej JSP nie zmienia charakteru tego sądu, ani nie włącza go do struktury sądowej państw członkowskich, ani nie zapewnia jakiegokolwiek więzi funkcjonalnej z krajowymi systemami sądowymi. Powyższe werbalne deklaracje nie nadają temu sądowi charakteru porównywalnego z tym, jaki ma Trybunał Beneluksu (wspomniany przez TSUE w pkt 82 opinii 1/09 z 8.3.2011 r.)⁵².

IV. Niezgodność porozumienia JSP z Konstytucją

57. **Projekt porozumienia JSP budzi zasadnicze zastrzeżenia co do zgodności z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, a odnośnie do niektórych jej postanowień jest ewidentnie z nimi niezgodny.**
58. **JSP nie mieści się w strukturze polskiego wymiaru sprawiedliwości, określonej w rozdziale VIII Konstytucji.** Nie jest ani sądem, ani trybunałem w rozumieniu Konstytucji, wobec czego **orzekanie przez JSP pozostawać będzie w sprzeczności z zasadą ustrojową wyrażoną w art. 10 ust. 2 Konstytucji**, zgodnie z którą władzę sądowniczą sprawują sądy i trybunały. Podkreślić trzeba, że jest to sprawa bezprecedensowa, której w żadnym razie nie można porównywać np. z kompetencjami TSUE. Tym razem chodzi bowiem o wyzbycie się przez państwo władzy sądowniczej (władztwa jurysdykcyjnego) w sporach prywatnoprawnych między jednostkami – osobami fizycznymi, prawnymi i innymi podmiotami. Nie ulega

⁵¹ Liczba sędziów – obywateli państwa mającego oddział lokalny (w 3-osobowym składzie orzekającym) zależy od liczby spraw patentowych (*patent cases*) wszczętych w danym państwie w roku kalendarzowym w ciągu 3 kolejnych lat przed wejściem w życie porozumienia JSP. Jeśli tych spraw było mniej niż 50, obywatelem danego państwa może być tylko jeden sędzia (jeśli więcej niż 50 – dwóch sędziów).

⁵² W tym kontekście zob. **pkt 11** preambuły powołanego wyżej rozporządzenia nr 1215/2012: „Do celów niniejszego rozporządzenia sądy państw członkowskich powinny obejmować sądy wspólne dla kilku państw członkowskich, takie jak Trybunał Sprawiedliwości Beneluksu, w zakresie, w jakim sprawuje on jurysdykcję w sprawach wchodzących w zakres niniejszego rozporządzenia. Dlatego też orzeczenia wydane przez takie sądy powinny być uznawane i wykonywane zgodnie z przepisami niniejszego rozporządzenia”.

wątpliwości, że sprawowanie władzy sądowniczej na własnym terytorium jest jednym z podstawowych atrybutów państwa, a wykonywanie jurysdykcji stanowi gwarancję jednego z podstawowych praw konstytucyjnych, jakim jest **prawo do sądu**.

59. **Dopuszczenie jurysdykcji JSP będzie pozostawać w sprzeczności z zasadą ustrojową ustanowioną w art. 175 ust. 1 Konstytucji**, zgodnie z którą „wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe”. **JSP nie mieści się w żadnej z powyższych kategorii**.
60. Biorąc pod uwagę status prawny JSP, zwłaszcza wspomnianą wyżej formułę, według której jest on „sądem wspólnym dla umawiających się państw członkowskich”, **nie sposób go umiejscowić w polskim systemie władzy sądowniczej**. Ani zamieszczenie tego zwrotu, ani użycie formuły, jakoby JSP stanowił „część systemu sądowego” państw-stron, **w żadnym razie nie wystarcza do uznania JSP za część polskiego systemu sądowego**. System ten jest określony w Konstytucji (art. 175), a jej przepisy nie przewidują istnienia „sądu wspólnego dla państw członkowskich”. **Wbrew Konstytucji, umowa międzynarodowa nie może rozstrzygać o tym, czy jakikolwiek sąd, tworzony tą umową, jest częścią polskiego systemu sądowego**. Sformułowanie, że JSP jest częścią [*polskiego*] systemu sądowego jest więc **ewidentnie niezgodne** z ustrojową zasadą dotyczącą sprawowania wymiaru sprawiedliwości, wyrażoną w art. 175 Konstytucji.
61. **JSP nie będzie wydawał wyroków „w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej”**, o czym stanowi art. 174 Konstytucji. Inaczej niż wszystkie sądy i trybunały, o których mowa w Konstytucji, **JSP będzie odrębną od państwa strukturą sądową, wyposażoną we własną osobowość prawną**.
62. Porozumienie JSP zakłada **przekazanie przez Polskę na rzecz JSP władzy sądowniczej**, o której mowa w art. 10 ust. 2 Konstytucji, w indywidualnych sprawach dotyczących patentów europejskich i przyszłych jednolitych patentów, a także dodatkowych praw ochronnych (SPC). Tymczasem w świetle **art. 90 Konstytucji** i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego **przekazanie tej kompetencji – władztwa jurysdykcyjnego – uznać należy za niedopuszczalne** (zob. wyroki TK z 11.5.2005 r., sygn. K 18/04 oraz z 24.11.2010 r., sygn. K 32/09).
63. Ponadto, zgodnie ze stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego, **przekazanie kompetencji nie może naruszać postanowień Konstytucji, w tym zasady jej nadrzędności w systemie źródeł prawa** (tak w cyt. wyroku TK z 24.11.2010 r.). Tymczasem porozumienie JSP stoi w **jawnej sprzeczności** z tą zasadą, gdyż – określając w art. 24 źródła prawa, którymi będzie związany JSP – na czele tych źródeł stawia prawo Unii Europejskiej (w tym rozporządzenia nr 1257/2012 i 1260/2012) i – na drugim miejscu – porozumienie JSP. **Jest to niezgodne z Konstytucją, w szczególności z zasadą wyrażoną w art. 8 ust. 1 (według której Konstytucja jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej), a także z hierarchią źródeł prawa, określoną w art. 87 Konstytucji**⁵³.

⁵³ Według utrwalonego stanowiska TK, „Konstytucja pozostaje – z racji swej szczególnej mocy – «prawem najwyższym Rzeczypospolitej Polskiej» w stosunku do wszystkich wiążących Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych. Dotyczy to także ratyfikowanych umów międzynarodowych o przekazaniu kompetencji «w niektórych sprawach»” (zob. cyt. wyrok z

64. Do sędziów JSP nie będzie miała zastosowania zasada, według której **sędziowie podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom** (art. 178 ust. 1 Konstytucji).
65. Poważne zastrzeżenia konstytucyjne budzą projektowane rozwiązania dotyczące **składów orzekających**, np. w oddziałach lokalnych czy regionalnych, w tym kwestia **wielonarodowej obsady sędziowskiej**, kwestia sędziów o **kwalifikacjach technicznych** czy sposób **powoływania sędziów**, **niezgodny z art. 179 Konstytucji**. Przepis ten, rzecz jasna, dotyczy sędziów „sądów i trybunałów”, o których mowa w rozdziale VIII Konstytucji (o sędziach jakichkolwiek innych sądów, w rodzaju JSP, Konstytucja w ogóle nie wspomina). Nawet gdyby próbowano minimalizować tę niezgodność za pomocą argumentu, że art. 179 Konstytucji nie dotyczy JSP, gdyż nie jest on „sądem” w rozumieniu tego artykułu, to **nieusuwalną przeszkodę do związania się porozumieniem JSP stanowią powołane wyżej art. 90 i art. 175 ust. 1 Konstytucji**.
66. Niezgodne z Konstytucją są regulacje dotyczące **języków postępowania przed JSP** (oddziałem lokalnym bądź regionalnym, oddziałem centralnym, instancją apelacyjną mającą mieć siedzibę w Luksemburgu) czy też **języków, w jakich wydawane będą orzeczenia JSP** (art. 49-50 porozumienia JSP). Jak stanowi art. 27 Konstytucji, „w Rzeczypospolitej Polskiej językiem urzędowym jest język polski”. Tymczasem porozumienie JSP, jakkolwiek przewiduje prowadzenie postępowań przed oddziałem lokalnym w języku urzędowym państwa, w którym mieści się ten oddział, to jednak – jak wspomniano – dopuszcza przypadki (określone w sposób mogący prowadzić do arbitralnych decyzji), w których postępowania będą się toczyć w języku obcym i to nawet w położonym w Polsce oddziale lokalnym (o ile dojdzie do jego utworzenia).
67. Regulacje dotyczące języków postępowania **godzą również w prawa podstawowe**, w tym **prawo do obrony i rzetelnego procesu** (obejmujące m.in. prawo do wysłuchania), gwarantowane w **art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji**, a także w **art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności** oraz w **art. 47 Karty praw podstawowych UE**. Przepisy porozumienia JSP mogą np. prowadzić do sytuacji, w których nawet w **oddziale lokalnym** działającym w naszym kraju (o ile dojdzie do jego utworzenia), postępowanie o naruszenie patentu przeciwko podmiotowi polskiemu będzie prowadzone w języku obcym. Z kolei postępowania przed **oddziałem centralnym** (mającym rozpoznawać m.in. sprawy o unieważnienie patentów) **będą się zawsze toczyć w języku obcym** (ma to być język, w którym udzielono patentu, tj. jeden z języków urzędowych EUP: angielski, francuski albo niemiecki). **Orzeczenia JSP mają być wydawane w języku postępowania, a zatem ilekroć będzie nim język obcy, również orzeczenie zostanie wydane w tym języku**.
68. Sposób zapewnienia prawa do obrony i rzetelnego procesu nasuwa też istotne zastrzeżenia w kontekście przepisów dotyczących **tłumaczeń dokumentów i rozpraw** (art. 51 porozumienia JSP), pozostawiających pole do arbitralnych decyzji mogących pozbawić tłumaczeń. Nie należy tracić z pola widzenia faktu, że w sprawach patentowych, takich jak spory o unieważnienie czy naruszenie, występuje zwykle znaczna liczba trudnych językowo dokumentów (opisy patentowe, opinie biegłych,

24.11.2010 r.). Stanowisko takie TK zajął również w **wyroku z 16.11.2011 r., sygn. SK 45/09**, ponownie stwierdzając, że Konstytucja zachowuje „nadrzędność i pierwszeństwo wobec wszystkich aktów prawnych obowiązujących w polskim porządku konstytucyjnym, w tym także prawa unijnego”.

opisy procesów technologicznych, publikacje świadczące o braku nowości czy poziomu wynalazczego spornego wynalazku). Ponadto, **koszty tłumaczeń** obciążać będą zwykle stronę przegrywającą; jeśli będzie nią podmiot polski, to oprócz innych negatywnych następstw przegrania procesu poniesie on jeszcze koszty należnych mu tłumaczeń.

69. Poważne zastrzeżenia co do zgodności z konstytucyjnymi standardami prawa do sądu budzą regulacje postępowań przed JSP (zob. wspomniany wyżej 14-ty projekt Regulaminu wewnętrznego (*Rules of Procedure*) z 31.1.2013 r.). Regulacje te są **niezmiernie skomplikowane i niejasne oraz nie zapewniają należytej pozycji podmiotów pochodzących z państw, których językami urzędowymi są języki inne niż angielski, francuski i niemiecki.**

V. **Podsumowanie**

70. **Zarówno system jednolitej ochrony patentowej, jak i system rozstrzygania sporów patentowych przewidziany w porozumieniu JSP zasługują na zdecydowanie negatywną ocenę⁵⁴. Są one nie tylko w wielu przypadkach wadliwe merytorycznie oraz niezgodne z Konstytucją, lecz również skrajnie niekorzystne z punktu widzenia istotnych interesów naszego kraju.**
71. **Oba systemy cechuje drastyczna asymetria korzyści.** Ich beneficjentami będą gospodarki i podmioty z państw wysoko zaawansowanych technologicznie, natomiast pozycja podmiotów funkcjonujących w naszym kraju ulegnie poważnemu pogorszeniu. **Podmioty polskie nie będą miały szans nie tylko na nawiązanie konkurencji w dziedzinie nowoczesnych technologii, lecz również na kontynuowanie swego rozwoju.** Unijny pakiet patentowy nie zapewnia **właściwej równowagi** między interesami silnych użytkowników systemu patentowego a interesem publicznym państw takich jak Polska, aspirujących do rozwijania gospodarki opartej na wiedzy i poprawy stanu innowacyjności.

⁵⁴ Również w innych krajach formułowane są poważne zarzuty pod adresem unijnego pakietu patentowego, m.in. z punktu widzenia zagrożeń, jakie niesie on dla małych i średnich przedsiębiorstw. Podkreśla się też niedopracowanie projektowanych rozwiązań, ignorowanie opinii i propozycji zgłaszanych przez profesjonalne środowiska zawodowe, nietransparentność procesu prawotwórczego, nadmierny stopień złożoności i skomplikowania nowego systemu i jego niespójność, a także podważa oficjalne deklaracje o rzekomych jego zaletach, formułując opinię, że skutkiem jego przeforsowania będzie pogorszenie sytuacji w porównaniu z istniejącą obecnie. Zob. np. **H. Ullrich**, *Harmonizing Patent Law: The Untamable Union Patent* (<http://ssrn.com/abstract=2027920>); **T. Jaeger**, *All Back to Square One? – An Assessment of the Latest Proposals for a Patent and Court for the Internal Market and Possible Alternatives*, *International Review of Intellectual Property and Competition Law (IIC)*, 3/2012, s. 286; **J. Pagenberg**, *The EU Patent Package. Politics vs. Quality and the New Practice of Secret Legislation* (<http://www.eplawpatentblog.com>). Wiele uchybień wykazała komisja brytyjskiej Izby Gmin w raporcie będącym efektem kilkumiesięcznych badań, ogłoszonym dnia 3.5.2012 r. Zob. House of Commons, European Scrutiny Committee, *The Unified Patent Court: help or hindrance?* (www.publications.parliament.uk). Zob. też **Max-Planck-Institut für Immaterialgüter- und Wettbewerbsrecht: R.M. Hilty, T. Jaeger, M. Lamping, H. Ullrich**, *The Unitary Patent Package: Twelve Reasons for Concern* (www.ip.mpg.de) (opracowanie opatrzone datą 17.10.2012 r.).

72. **Skutki gospodarcze i społeczne jednolitej ochrony patentowej w Polsce będą znacznie bardziej dotkliwe niż te, które spowodowałyby umowa ACTA.** Nowe rozwiązania są **bardzo kosztowne** i rodzą poważne **ryzyka prawne i gospodarcze**, a także liczne, często niewymierne obciążenia wynikające z **blokowania rozwoju i innowacji**.
73. Liczne regulacje są nieadekwatne z punktu widzenia potrzeb **małych i średnich przedsiębiorstw**, dla których wiązać się będą ze **wzrostem kosztów uzyskania ochrony patentowej i jej egzekwowania**. Postanowienia porozumienia JSP są podporządkowane interesom silnych podmiotów, stosujących wyrafinowane strategie procesowe, prowadzących spory transgraniczne o dużym zasięgu terytorialnym.
74. **Obowiązywanie jednolitych patentów w Polsce drastycznie pogorszy warunki prowadzenia działalności gospodarczej, rolniczej, badawczo-rozwojowej.** Zamiast instrumentów wspierających innowacyjność, pojawią się dodatkowe czynniki nader istotnie zwiększające ryzyko i koszty. Automatyczna skuteczność jednolitych patentów spowoduje gwałtowny wzrost liczby monopolii patentowych, a brak oficjalnych, mających moc prawną tłumaczeń opisów patentowych **pozbawi podmioty polskie tych minimalnych gwarancji bezpieczeństwa prawnego, jakie istnieją w stosunku do patentów europejskich**. Nie zrekompensuje tego żaden z zaproponowanych środków, w szczególności tłumaczenia automatyczne. Niepewność prawna co do patentów obowiązujących w Polsce na podstawie decyzji wydawanych przez Europejski Urząd Patentowy, niedostępnych w języku polskim, **dyskwalifikuje omawiane rozwiązania jako niezgodne z Konstytucją**.
75. **Z Konstytucją niezgodne jest również w wielu punktach porozumienie JSP.** Nie do przyjęcia jest też system językowy mający obowiązywać w postępowaniach przed JSP, dotyczących nie tylko jednolitych patentów, lecz również patentów europejskich (oraz dodatkowych praw ochronnych – SPC). „Zalety” utworzenia lokalnego oddziału sądu pierwszej instancji JSP w Polsce w znacznej mierze okażą się iluzoryczne.
76. Jeśli, jak wynika z powołanego wyżej art. 18 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia nr 1257/2012, w razie niezwiązania się przez Polskę porozumieniem JSP patenty europejskie nie będą miały w naszym kraju jednolitego skutku, a zatem nie będą one obowiązywać w naszym kraju **automatycznie**, lecz **będą musiały być walidowane i tłumaczone na język polski**, to możliwe będzie uniknięcie niekorzystnych konsekwencji, których przykłady podano powyżej. W szczególności można oczekiwać, że corocznie „wchodzić” będzie do Polski znacznie mniej patentów udzielanych przez EUP, a ponadto będą one dostępne w języku polskim.
77. **Z drugiej strony, podmioty polskie – podobnie jak podmioty z takich państw jak Hiszpania, Włochy, USA, Japonia czy Chiny – będą mogły uzyskiwać jednolite patenty w tych państwach Unii Europejskiej, w których patenty europejskie będą miały jednolity skutek.**